Эхэ hайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-hээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1996 АВГУСТЫН 20
Намарай эхин улаан бишэн hарын 6
ВТОРНИК
гарагай 3
№157 (19497)
Газетын сэн хэлсээтэ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ХҮДЭЛМЭРИИН ДОЛООН ХОНОГ

Августын 20. Буряад Республикын Правительствын заседани үнгэргэгдэхэ. 1996 оной түрүүшын хахад жэлдэ Буряад Республикын бюджедэй гүйсэдхэл тухай, 1996-1998 онуудта Правительствын ажал ябуулгын Программын хамараар бэелүүлэгдэжэ байhан тухай, хүдөө нютагуудай юрэнхы эрдэмэй hургуулинуудые гаршанарай кадрнуудаар бүридүүлхэ талаар дэмэлтэ хэмжээнүүд тухай, мүн бусад асуудалнууд Правительствын заседаниин зүблэхэ зүйлдэ табигдана.

Августын 21-24. Аймагууд болон районуудай удэм hуралсалай хүдэлмэрилэгшэдэй августын конференцинүүд үнгэргэгдэхэ.

Августын 22. Ой модоной ажахын министерствын сутлаан боложо, энэ hалбариин ой шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ байна.

Августын 23. Байгаали хамгаалгын Хуули захилгын асуудалаар Экологиин ба байгаали баялагалгын талаар гүрэнэй комитедэй коллегиин заседани энэ үдэр болохо юм.

Энэ неделиин туршада Экономикын министерство Бага олзын хэрэг эрхилэлгые гүрэнэй зүгhөө дэмжэлгын хэмжээнүүд тушаа документнүүдые бэлдэхэ байна. Финансын министерство 1997 оной республиканска бюджедэй проектые зохёохо. Хүн зониие социальна талаhаань хамгаалгын министерство элүүржүүлгын лагерьнуудай спартакиада үнгэргэхэ юм. Промышленностиин министерство Нижегородской яармаг-выставкэдэ республикын экономикодо инвестицинүүдые элсүүлэн хабаадуулха талаар "түхэреэн шэрээ" эмхидхэлгэдэ материалнуудые бэлдэхэ байна.

Долоон хоногой хугасаа соо республикын хүн зоной hуудал байдалда, экономикодо хабаатай шухала үйлэ хэрэгүүд эмхидхэгдэхээр, суглаанууд үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын ЗАХИРАЛТА

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН НЭГЭДЭХИ ЗАРЛАЛАЙ АРАДАЙ ХУРАЛАЙ АРБАН НЭГЭДЭХИ СЕССИ ЗАРЛАХА ТУХАЙ

Буряад Республикын нэгэдэхи зарлалай Арадай Хуралай ээлжээтэ арбан нэгэдэхи сессиие 1996 оной сентябриин 23-да Улаан-Удэ хотодо зарлаха.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И. СЕМЁНОВ.

Улаан-Удэ хото.
1996 оной августын 12.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН НЭГЭДЭХИ ЗАРЛАЛАЙ АРАДАЙ ХУРАЛАЙ АРБАН НЭГЭДЭХИ СЕССИИН ҮЗЭМЖЭДЭ ТАБИГДАХААР ХАРААЛАГДАhАН АСУУДАЛНУУД

1. "Буряад Республикын Конституционно Суглаан тухай" Буряад Республикын Хуули тухай (хоёрдохи уншалга).
2. "Библиотекын хэрэг тухай" Буряад Республикын Хуули тухай (хоёрдохи уншалга).
3. "Оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха тухай" Буряад Республикын Хуули тухай (хоёрдохи уншалга).
4. "Үүлтэртэ мал ажал тухай" Буряад Республикын Хуули тухай.
5. "Буряад Республикын Гадаадын экономическа ажал ябуулга тухай" Буряад Республикын Хуули тухай.
6. "Эрдэм ухаан ба эрдэм- техникын политика тухай" Буряад Республикын Хуули тухай.
7. "Эрдэм hуралсал тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүдые оруулха тухай" Буряад Республикын Хуули тухай.
8. "Районно (городской) газетэнүүдые экономическа талаhаань дэмжэлгэ тухай" Буряад Республикын Хуули тухай.
9. 1996 оной түрүүшын хахад жэлдэ Буряад Республикын Республиканска бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоон.
10. Гүрэнэй байгуулалтын нютагай өөhэдын хүтэлбэриин, хуули гаргалгын, хуули ёhоной ба гурим журамай талаар Буряад Республикын Арадай Хуралай комитедэй хүдэлмэри тухай тоосоон.
11. 1996 ондо уялгата медицинскэ страхованиин Буряадай территориальна жасын бюджедые баталха тухай.
12. "Хуули гурим" гэhэн республиканска гүрэнэй бюджедhээ гадуурхи жаса тухай.

Бусад асуудалнууд.

"Буряад үнэн" - 97

АНХАРАГТЫ: ХҮНГЭЛЭЛТЭТЭЙ ЗАХИЛ

Федеральна почтын хэлхеэ холбооной управлениин захилай агентство (РРПА) 1997 оной түрүүшын хахадта захилые байгша оной сентябриин 1-hээ эхилхэ тухай мэдүүлбэ. Тиихэдээ өөhэдын зүгhөө сентябрь hара соо захигшадта - 30 процент, октябрь соо захил хэгшэдтэ 20 процент хүнгэлэлтэ тогтоонхой. Почтын дүүрэн болон хүнгэлэлтэтэй сэнгүүдые сасуулжа үзэгты:

Сэнгүүд		1 hарын	3 hарын	6 hарын
Дүүрэн	хотодо	11050 түх.	33150 түх.	66300 түх.
	хүдөөдэ	11270 түх.	33810 түх.	67620 түх.
Хүнгэлэлтэтэй	30 проц.	7735 түх.	23205 түх.	46410 түх.
(хотодо, хүдөөдэ нэгэ адли сэн)	20 проц.	8840 түх.	26520 түх.	53040 түх.

РРПА-гай хүтэлбэрилэгшэ С.В. Бохоеватай хэлсэhэнэй ашаар манай газетын хүдоогэй уншагшад хотын уншагшадтай нэгэ адли хүнгэлэлтэтэй сэнгээр "Буряад үнэн" hониноо захиха аргатай болобо.

Харин манай газетын каталожно сэн иимэ байха:

1 hарын - 6300 түх, 3 hарын - 18900 түх., 6 hарын - 37 800 түхэриг.

Дайнай болон ажалай ветерануудта, инвалидуудта, олон хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдтэ, мүн хүдөогэй бүхы уншагшадтаа газетынгээ хахад сэнгээр захил үнгэргэдэг заншалаа энэшье удаа алдахагүйбди. Тиимэhээ дээрэ дурсагдаhан зон иимэ сэнгээр сентябрь соо захил хэхэ аргатай:

1 hарын - 3150 түх + 7735 түх. = 10885 түх.
3 hарын - 9450 түх + 23205 түх = 32655 түх.
6 hарын - 18900 түх + 46410 түх = 65310 түх.

Бусад зон (хотодо) газетын дүүрэн сэнгээр захиха болоно.

Энээнhээ гадна почтын албанай зүгhөө 3 түхэлэй хүнгэлэлтэ тогтоогдоно. Нэгэдэхеэр, коллективүүдтээ, ажал дээрээ захил хэгшэдтэ почтын гаргашын сэн 50 процент хүнгэлэлтэтэй байха. Хоёрдохёор, хэрбээ "Буряад үнэнhөө" гадна, республиканска гү, али түбэй 1-2 газетэ захибал, почтын сэн мүн лэ 50 процентээр хямда байха юм. Гурбадахяар, hургуулиин болон олониитын библиотекэнүүд энэ удаа юрын уншагшадтай адли тарифаар газетэнүүдые захиха аргатай болонхой.

Хүндэтэ уншагшад! Почтын соносхоhон хүнгэлэлтэнүүдые hамбаашалан, сентябрь соо эдэбхитэйгээр "Буряад үнэн" газетэеэ захиял даа!

ГАЗЕТЫН РЕДКОЛЛЕГИ.

ЭНЭРЭЛТЭ СЭДЬХЭЛЭЙНЬ ХЭШЭГҮҮД

Августын 6-8-най үдэрнүүдтэ Дайналай эрьедэ сугларhан нэгэдэхи гурбан үдэрэй даяан Далай-ламын шажанай лүүлэгшэ Джампа Тинлэй лама ошожо, хоёр үдэрэй туршада ном табижа, нютагай онтой уулзажа, хоорэлдэhэн байна.

Августын 12-то Тинлэй лама Агын-Онгостойдохи хамбын гүрэнэй Дуйнхор дасанай, Агыусанай дутанай hуурида мэбэ нюулгын ёhололдо оролцодоо.

Августын 13-най үдэшэ Джампа Тинлэй поездоор Агын Буряадай автономито округ мордожо, удаадахи үдэрнүүдтэ Агын, Сүүгэл дасануудай ламанар, зиндагуудтай уулзаhан, адис аршаан хүртөөhэн байгаа.

Мүнөөдэр Далай-ламын түлөөлэгшэ Агаhаа бусаад, дидхамба Доржо Цыденовэй урялаар Эгэтындасанда хүрэжэ, эндэ тахигдадаг буддын шажантанай агуу нангин шүтээн болохо Зандан-Жуугай хүндэлэлдэ тусхай хурал уншалга бүтээхэ гэжэ хүлеэгдэнэ. Удаадахи үдэрынь августын 21-дэ Тинлэй багша Яруунын аймагай түб Нарhата hууринда мордожо, номоо айлдаха. Багшатай хамта "Арьяа-Баала" нэгэдэлэй ехэхэн бүлэг гэшүүд ябалсаха.

Яруунаhаа бусаhанай hүүлээр Джампа Тинлэй лама нютагай будлын шажантанай нэгэдэлнүүдэй урялаар августын 23-да Зүүн Сибириин түб Эрхүү хото ошожо, Бурхан багшын Номдо этигэл ябуулха хүсэлтэй зоной урда гүн hүргаалай эхин шатын шухала зүйлнүүдые тайлбарилха.

Н. ДАБАЕВ.

ХИЛЭЭМЭНЭЙ СЭН НЭМЭБЭ

Үнэ сэнгэй талаар Буряад Республикын Экономикын министерствын хорооной мэдээсэhэнэй ёhоор, үсэгэлдэрhөө хилээмэнэй сэн дунда зэргээр 300 түхэригөөр нэмээгдэбэ. Зайн галай - 46, дулаанай - 24 ба уhанай сэнгэй 22 процентээр нэмэhэнhээ боложо, хилээмэн үнэтэй болобо гээшэ. Мүн тиихэдэ гурилай сэн 11-12 процентээр дээшэлэнхэй.

Хэнэйшье мэдэhээр, энэ жэлэй январиин 20-до хилээмэнэй сэн hүүлшынхеэ нэмээ hэн. Гэбэшье бэшэ регионуудтай жэшээлхэдэ, энэ сэн доогуур байха юм. Шэтэдэ нэгэ бүүлхэ - 2600-3000, Эрхүүдэ - 3400-3600 түхэригтэ хүрэдэг гээд уншагшадтаа hануулая.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

Зунай бэлшээри ямараар үнгэргэгдэнэб?

ХҮШЭРХЭНӨӨР ЛЭ АБТАДАГ hҮН

Эгээл мүнөө ааяма халуунай хаha үнгэрхэ тээшээ боложо, зааха hэрюу ороод, адууha малай hайса бэлшэхэ, hү шэмэеэшье дээшэлүүлхэ талаар яhала зохид хаha ерэбэ. Илангаяа хээрын бэлшээриин ургамал ногоон хүсэд hайн урганхай, яhала шэмэ шүүhэ элбэгтэйшье үень байна.

Тиимэhээ hү haалиин фермэнүүдтэ сагаан эдеэнэй ехээр абтаха таатай хаha оронхой гэжэ hанахаар. Теэд Тарбагатайн аймагай ажахынуудай фермэнүүдтэ мүнөө үень үнеэдэй hүн билтарса, дэлбэрсэ haагдана гэхын аргагүй.

hаяшаг Ербановай нэрэмжэтэ совхоз-колледжын hү haалиин фермэнүүдтэ ябахадаа, сагаан эдеэнэй хэр абтажа байhан тухай hонирхоходомни, юрэдөөл, тиимэ баясамаар, бахархамаар юумэн дуулдабагүй.

- Тулюуршаг лэ байнабди. Урдань гансахан манай фермэhээ үдэр бүхэндэ 15-20 центнер hүн машинаар абаашагдагша hэн. Харин мүнөө дүрбэн haалишадай haahан hүн үдэрэй 1,5-2 центнер арай гэжэ хүрэнэ. Тиигэжэ тэрэмнай Вахмистровай, Дээдэ-Саянтын фермэнүүдэй сүүдхын haамтай хамтархадаашье 10 центнертэ хүрэнэгүй, - гэжэ эндэхи отделениие эрхилэгшэ А. Л. Мясников хэлэнэ.

Үнэн дээрээ, Саратовска фермэ урдань гансашье ажахы, аймаг соогоо түрүү тоотой бэшэ, бүхы республика дотороо яhалал суутай, солотой байhан. Зургаа-долоон жэлэй саана эндэхи олохон haалишад үнеэн бүриhөө жэлдээ 3000 килограмм hү haадаг, илангаяа зунай бэлшээриин хаhада сагаан эдеэ haба hуулгаар нилээд билтаруулдаг байгаа.

Теэд үнэндөө, мүнөө эндэ тохёолдohон байдал hү haалиин бусад фермэнүүдэйхиhээ ямаршье илгаагүй. Хаанашье алхам бүхэндэ дайралдадаг олдэб дутагдал ядалдал, эмхи гуримгүй байдал эндэ бahал захаhаа үзэгдэнэ.

- Малаймнай байра абаха танаггүй болотороо муудаа. Үнгэрхэдөө hайн шэнэ хүнэг, амhарташьегүй. Оньhон түхеэрэлгэ, хэрэгсэлнүүднай хуушараа, эбдэрээ, элээ. Эдэ бүгэдые hэльбэхэ шэнэлхэ гэхэдэ, мүнгэн байхагүй.

Энээнтэй хамта үнеэднай үбэлжэлгын үедэ үбhэ тэжээлээр ходо дуталдахаhаа гадна, зунай бэлшээриин үедэшье мүртэй hайнаар адуулагданагүй. Жэшээнь, үнгэрэгшэ июниин ган гасуур халуун соогуур малаа садатарынь эдеэлүүлхэ бэлшээригүйдэжэ тухашараабди. Мүнөө үень үнеэдые хээрэ адуулхаhаа гадна, нэмэлтэ тэжээл - ногоон набша намаа сабшажа үгөө haа, hү шэмэеэ яhала дээшэлүүлхэл haааб даа. Теэд тиимэ юумэн байхагүй, - гэжэ тус фермые даагша Е. И. Котова хэлэнэ.

- Энэ фермын хохидол ганса энэ бэшэ. hүүлэй үедэ эндэхи haалишадай гү, али hү зөөгшэдэй дунда hэшхэлээ алдаhан зарим зон бии болонхой. Ушарынь гэхэдэ, Саратовска фермын тушаahан hүн юундэшьеб дан шэнгэн, тоhолиг багатай гэжэ элирүүлэгдээ. Зариман үнеэдhээ haahан hүеэ хулгайлаад, орондонь уhа холижорхино хаш. Тэрсгэн энэ ушарые шалгаха, дутуу дундые элирүүлхеэ комисси эмхидхэхэ баатай болообди. Энээндэ совхоз-колледжын ахамад зоотехник Е. К. Быкова, ахамад ветврач Б. Н. Маланов гэгшэд хабаадалсаа. Бүхы коллективыень суглуулжа, хөөрэлдөө хээ, - гэжэ отделениие эрхилэгшэ А. Л. Мясников хэлээ hэн.

Эндэ болohон суглаан дээрэ яhала шуууатайхан, шангаханшье хөөрэлдөөн болоо. Элдэб дутуу дунданууд шье элирүүлэгдээ. haалишад М. П. Власова, Н. И. Дандарова гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, hүеэ хаha саг соонь тушаахашье аргагүйдэнэбди. hү зөөдэг машина саг соогоо ерэнэгүй. haагдahан hүмнай хабхаг муутай, ёhоор хаагдаагүй флягануд соо зөөгдэнэ гэжэ шүүмжэлбэ.

- Ахир бага hү haажа байгаад, үшөө тэрэнээ хулгайлжа, уhа холижо байхадаа хаана ошохобибди, нүхэд. Иигэжэ байнхаар, фермэеэ хаагаад, үнеэдээ түбэй фермэдэ дамжуулаа haамнай дээрэ болоо бэшэ гү? - гэжэ фермые даагша, тоо бүридхэгшэ Е. И. Котова сэхэ хэлэбэ.

- Фермын хаагдаа haань, бидэ хайшан гэхэ зонбибди? haалишадаар хүдэлжэ байхадаа, заа-зууханшье haань, салин түлөөhэ абана, гэр бүлынгөө хоолой тэжээхэ ха юмбибди, - гэжэ haалишад шууялдаа.

- Теэд хүдэлхэ гээ haа, гурим журамаа шангадхаял, hэшхэлтэй байял, - гэжэ суглаан дээрэ ажахын ахамад зоотехник Е. К. Быкова хэлээ.

Тэрэ гэhэнhээ хойшо эндэхи байдал хэр хубилааб, дээрэ хэлэгдэhэн дутагдал гэхэ гү, али коллективэй нэрэ гутаahан муу ябадал усадхагдаа гээшэ гү гэhэн асуудал гарана.

- Сэхынь хэлэхэдэ, тиимэшье ехэ ондоо болошоhон юумэн үгы. hүндөө дан уhа худхажа байха ушар үзэгдэнэгүй. hайн адуулгашантай боложо, үнеэд яhала бараг бэлшээгдэнэ. hүншье зааха нэмэнэ, гэжэ үнинэй haалишан М. П. Власова haяшаг уулзахадам, хэлээ hэн.

- Мүнөө бэлшээриин үедэ үнеэн бүриhөө үдэрэй хэды шэнээн hүн haагданаб? Тэрэнэй тоhолигынь ямар бэ? - гэжэ асуухада, Мария Павловна иигэжэ харюусана:

- Би мүнөө 14 үнеэ haанаб. Тэдээнhээ сүүдхэдэ дунда зэргээр 87-88 килограмм hү абанаб. Ондоогоор хэлэбэл, үнеэн бүриhөө үдэрэй 6-6,5 килограмм hүн абтана. hүнэй тоhолигынь 3,2 процент болопо. Энэнь юундэ иимэ багаб гэхэдэ, гансахан хээрын, ехэнхидээ намагай hобхон муу ногоо эдеэд ябахадаа, үнеэн яагаад үдхэн hү үгэхэб даа. Хэрбээ заахаhье haань, таряа талханай зүйл, таримал ургамалай ногоон намаа эдибэл, hү шэмэеэ нэмээхэ, тэрэнь үдхэншье байха haабза.

Юрэдөө, hүн зааханшье haа, хүшэрхэнөөр лэ абтана. Али аргыень оложо, булта оролдосотой hайнаар хүдэлжэ, эндэхид фермеэ дан хаагдаха болоторынь муудхаахагүй, hү haалияа илангаяа продукциингаа шанарые бага-багааршье дээшэлүүлхэ бээ гэжэ найдахаар.

С. ТЮЛЮКИН.

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

"Газар" гэжэ таряашадай ба фермерскэ ажахын эблэл республика дотороо мэдээжэ болонхой. 1988 ондо Узбекистанhаа ерэhэн кореец яhатанай 11 бүлэ Хурамша нютагай газар дээрэ түбхинэжэ, тэрэ үедэ "Заветы Ильича" байhан совхозhоо 13 гектар талмай арендэдэ абажа арбуз, сэсэг болон бэшэшье ургамалнуудые шадамар бэрхээр ургуулжа, гэмгүй hайн ургаса абаа hэн. Таримал элдэб ургамалнуудые hөөл бэрхээр ургуулжа шадаха, дүй дүршэлтэй, эртэ үглөөнhөө орой харанхы болотор ажалаа хэдэг заншалтай огородшод, шэнэ хэрэгэйнгээ ямар олзо оршотой байhыень дары түргэн ойлгожо, үйлэдбэриеэ улам үргэдхэхэ хэмжээнүүдые удаа дараалан абаа бэлэй. Эндэ, тус ажахын хүтэлбэрилэгшэ, эмхидхэгшэ, Буряадай багшанарай дээдэ hургуули дүүргээд, Захааминай аймагта эдир үетэниие "арhан бээлэйн" арга шадабарида hургажа байhан Илларион Максимович Цой гэгшын үүргэ тон ехэ. Манай корреспондент В. ШАГДУРОВ haяхан И. М. ЦОЙТОЙ уулзажа хэдэн асуудалнуудта харюусахыень гуйhан байна.

"ГАЗАР" ГАРЗАГҮЙ ХҮДЭЛХЭ АРГАТАЙ

- Мүнөө манай мэдэлдэ 55 гектар газар бии. Таба-табан гектар хубиин (пайн) газартай таряашадай 11 ажахы хамтаржа, 1992 ондо "Газар" гэжэ эблэл байгуулаа hэмди. Үйлэдбэримнай жэл бүри үргэдэнэ, үшөө 90 гектар газар арендэдэ абанхайбди. Улаан-Удын хоёрдохи ТЭЦ-эй дэргэдэ оршодог тепличнэ комбинат энэ жэлэй ашаглажа захалаабди. Ажал ехэ даа, hууха, байхашье сүлөө заримдаа болодоггүй, - гээд, Илларион Максимович абаhаар эхилээд, ажахынгаа мүнөөнэй байдал, урдахи хэрэг зорилго тухайнь омогорхон хөөрэжэ эхилээ hэн. Юушьегүй хоohон талада иимэ үйлэдбэри байгуулаад, ажал хэрэгээ жэл бүри үргэдхэн, олзотой урматай хүдэлжэ байhан хүтэлбэрилэгшэ омогорхоншьегүй яахаб. Урагшаа hанаатай, эдэбхи үүсхэлээр дүүрэн И. М. Цой үшөө олон хараа бодолнуудтай, шэнэ hонин түсэб зорилгонуудтай. Тэдэнэйнь нэгэн гэхэдэ, үйлэдбэриин бүхы шатануудые ажахыдаа байгуулха hанаатай.

- Илларион Максимович, хаамал түхэлэй үйлэдбэридэ гэхэ гү, али ургасаяа худалдахаhаа гадна тэрэнээ үйлэдбэрилэн гарза хоролтогүйгөөр хэрэглэхэ гээшэ мүнөө сагайхяар тон түрүү онол арга ха юм даа. Теэд ажахытнай энэ ехэ зорилгонуудаа бэелүүлхэ хэр арга боломжотойб?

- Энэ жэл бидэ 300-аад тонно үгэрсэ, 10-аад тонно помидор, 50-яад тонно капуста, 1500-аад тонно морхооб болон бусадшье ургаса хуряан абахаар хараалнабди. Хоёр гектарта тариhан арбузымнай ургаса 50-яад тонно болохо. Нэгэ үедэ hанаан зобогдожо байгаа hэн - энэ бүхы ургасаяа яажа худалдахамнайб гэжэ. Теэд мүнөө энэ талаар бараг hайн - үгэрсын ургаса коллективээрээ абаха гэhэн эмхи, предприятинууд олон, оошоршье заримдаа бии болошоно.

Энэ үедэ телефон ханхинажа, ямаршьеб даа эмхиhээ үгэрсэ захина хэбэртэй. Аятай зохидоор Илларион Максимович хөөрэлдөөд, тэдэнэй захил - 700 килограмм эрхим шанартай ургаса - hаяын үдэрнүүдтэ асархаар найдуулна.

- Үдэр бүри захил орожол байдаг. Юрэдөөл үгэрсэмнай шууд абтана. Тиигэд танай табиhан асуудал тушаа. Зуу гаран гектар дээрэhээ бидэ hайн ургаса энэ жэл хуряахамнай. Саашадаа хэрэглэхэ талмайймнай үшөөшье үргэдэхэ юм. Мүнөө жэлдэ тепличнэ комбинат арендэдэ абаад, ашаглажа захаланхайбди. Нэгэ гектар талмайтай томо теплицэдэ үгэрсэ, помидор ургана. Харин үшөө нэгэ иимэ теплицэдэ заhабарилга, бэлэдхэлэй ажал хэгдэжэ эхилээ. Энэ хоёр томо теплицын хажууда томо склад бии юм. Тэрэниие үйлэдбэриин цех болгохо хүсэлэнтэйбди. Тиибэл эндээ үгэрсэ помидор ба бэшэшье ургамалнуудые дабhалха, консервэ болгохо аргатайбди. Хоёрдохи ТЭЦ-hээ дулаа асарха гэбэл, тэрэ татагдажа эхилhэн түхеэрэлгэнүүдыень дулаалха, хүсэндэнь хүргэхэдэ аяар 8-10 миллиард түхэриг хэрэгтэй. Мүнөө дээрээ манай шадал энээндэ хүрэхэгүй. Харин эндэхи багахан котельнэ заhабарилжа ашаглабал - эртэ хабар рассада hуулгаха теплицэдэ дулаа оруулхабди. Тиин эртэ хабарhаа эхилээд, орой намар болотор ургасатай байхабди. Саашадаа энэ комбинадые 15 жэлээр арендэдэ абаха зорилготойбди. Хурамшадаа мүн баhа үбэлэй теплицэ барижа ашаглаха түсэб бии. Эндэ томо склад баринхайбди. Эдэ бүгэдые бэелүүлбэл, манай үйлэдбэри хаамал түхэлэй болохо аргатай, бэлэн продукци өөhэдөө гаргахабди.

Шадал шандаahамнай хүрэхэ гү гэжэ асуунат. Хүндэхэн лэ даа, теэд бодомжолон тооложо үзэхэдэмнай, балай диилдэшэгүй юумэн үгы шэнги. Республикын дээдын зургаануд, хотын мэри, Хүдөө ажахын ба эдеэ хоолой министерство, промышленностиин ба олзын хэрэг эрхилэгшэдэй холбоон туhаламжа үзүүлхээр найдуулна, бэшэшье фирмэ, предприятинууд hонирхолтой дурадхалнуудые оруулна. Улаан-Удэ хотын дэргэдэ иимэ арга боломжотой эблэлэй байбал, ямар ашаг туhатайень тэдэнэй ойлгожо байhаниинь урма зориг түрүүлнэ.

- hаяхан манай республика ерэhэн Саха-Яхадай делегаци танай эблэлтэй харилсаа байгуулха гэhэн эрмэлзэлтэй байгаа бэлэй. Энэл талаар юун гэжэ хэлэхэ байнат?

- Үнэхөөрөөшье hонирхолтой хөөрэлдоон болоо hэн. Бидэ мүнөо энэ асуудал шудалнабди, тиин хойто жэлhээ хэлсээн табигдаха ёhотой. Эндэмнай хэлсэгдэхэ, зүбшэгдэхэ зүйлнүүд олон лэ даа.

- Арбуз манай эн... ургуулха гээшэ гайтайхан ... ааб даа. Үшөө ямаршье ургамалнууд танда бииб, би... болохоб?

- Эндэ юумэн хүн... шадабариhаал дулдыдаа... Манай огородшод энэ ажалда... "нохой эдиhэн" зон ааб даа... Хойто жэлhээ арбуз тариа... талмаймнай 10 гектарта хүрэ... Мүнөө жэлэйнгээ ургаса арбуз... үдэрhөө хуряажа захалхамна... Дэлгүүр дээрэ манай арбуз... харабал, абажа эдеэд үзэгдэ... амтатайл байха. Эдэ... бодосуудые би... хэрэглэнэгүйбди, тиимэhээ... экологическа сэбэр продукци... бидэ дэлгүүртэ табинабди.

Тиихэдэ хойто жэлhээ... Голландида хэрэглэдэг онд... аргаар hонгино ургуулжа... захалхамнай. Мүнөө манай... мэргэжэлтэн тусхай эн... асуудалаар тэндэ ошохоно... Тэндэhээ үрэhэ асаржа тарьа... бидэнэр hайн ургаса абахаа... түсэблэнэбди. Тиигэбэл... республикаяа hонгиноор сүл... хангажа шадахабди, аяа... Дунда Азиhаа асархамнай... болигдожошье магад. Теплиц... юумэеэ бэлэн болгобол эртэ... капуста, баклажан, болгарин... перец ургуулжа хотынго... зониие хангахабди.

- Ажалшад тухайг... тобшохоноор хөөрэжэ үгы...

- Манай яhатанай дүшөө... хүнүүл мүнөө хүдэлнэ... Эблэлдэмнай бүхыдөө 104 хүн... тоологдодог. Тиихэдэ са... зуурын ажалда, тариал... хуряалгын үедэ 140 хүн хүрэ... ажалда абадагбди. Салин хүлс... саг соонь түлэхэ гэж... оролдодогбди.

- Байра, байдал, барилга... талаар юун гэжэ хэлэхэбта...

- Ороного hууринай дэргэ... харгын захада манай тосх... оршодог. Ажабайдал... хэрэгтэй бүхы түхеэрэлгэнүү... эндэмнай бии. Энэ жэлhэ... эхилжэ хоёр дабхар үшөө нэм... гэр, 5-6 хубиин гэр, арбан... коттедж баригдажа эхилг... Пилорама haянай ашаглагда... үгтэхэнь. Юрэдөө... ажалшадайнгаа байра hүг... hайжаруулха гэжэ ходо hанал... табижа байгшабди даа. Бэ... бэхи түбхинэжэhэн хүнэй аж... хэрэгыншье урагшатай яба... ха юм.

"Газар" гэжэ таряашадай... фермерскэ ажахын урда то... хараа зорилгонууд. Теэд ма... гүрэндэ юун haадгүйгөөр ha... бүтэшэдэг hэм даа. Эндэ... иимэ үзэгдэлнүүд би... Тепличнэ комбинат арен... абаха гэhэн эрмэлзэлт... бүтэхэ тээшээ болонхо... Харин энэ комбинадай... шэринь гэжэ 1,5 милли... түхэригтэ хүрэнхэй... Тэрэниие түлүүлхын тул... байhан зөөрие... (автомашинанүүд... тракторнууд, олон тоото ту... хэрэгсэлнүүд) наймаа... табиха гэhэн шиидхэ... Октябрьска районой с... абаhан байгаа. Түрүү... наймаан үнгэроо. Хэрбээ б... юумыень худалдажа... haань, шэнэ эзэдтэ ямар хэ... байхаб, бahал юумэеэ шэ... худалдан абаха болоно ха... "Промышленнигуудай... олзын хэрэг эрхилэгш... холбоон - энэ найр... болюулыт, тепличнэ комб... гансашье Улаан-Удэдэ б... республикада хэрэг... "Газар" эблэлэй ажалда... хүргэхэ арга болом... бэдэрэе", - гэжэ республи... Президентдэ хандаhан б... Энэнь зүбтэйшье, холын х... бодолтойшье ха. Юу... гэхэдэ, түхэреэн жэлдэ газ... ургамалнуудаар хотыг... республикын зониие хан... байха ажахын хэрэгтэ... баран ойлгоно. Харин т... ажахы - мүнөө дээрээ "Га...

Мэргэжэлтын зүбшэл

ГОЛ АНХАРАЛАА - ТЭЖЭЭЛЭЙ ШАНАРТА

Колхоз, совхоз бүхэндэ тэжээлэй һайн үндэһэ бүри байгуулха гэшэ АПК-гай эгээл шухала хүсэлгэ мүн. Малай тэжээлдэ белогой, углеводой витаминһоо боложо, тэжээлэй ашаг эрид доошолдог гэжэ мэдэнэбди. Һүүлэй жэлнүүдтэ мал ажалда хэрэглэгдэһэн тоо, баримтануудаг энээниие харуулжанэ. 1995 оной жэшэхэдэ, малай тоо эрид хэсэгээр, һү үйлэдбэрилгэ 2-3 дахин доошолоо, мал сүрэгнүүдэй, хурьгадай, унагадай түрэсэ нилээд хэсэгээр. Энээнэй гол шалтагаануудынь гэхэдэ, малайшаа соо белок, углевод дуталдана, шэмэтэ тэжээлэй шанар муу. Түлишын дуталдаһанһаа болоожо, витаминтай ногооной гурил хэрэглэдэхэгдэхэеэ огто болёё. Тэжээлэй муу шанартайһаа боложо, ажахынуудта нэгэ центнер һү үйлэдбэрилхын тула зоотехническэ нормоор тооцоологдоһон тэжээлэй единицэ гаргашалагдана. Мяха, тоһо үйлэдбэрилхын тула баһал иимэ үлүү гаргашалагдана. Ушар тиимэһээ тэжээлэй шанарыень сайжаруулхэ гэшэ худоогэй ажахынуудай эгээл ихэ зорилгонуудай нэгэн зандаа.

Белок ехэтэй тэжээл үйлэдбэрилгын хэмжээе нэмэгдүүлхэ, шанарыень үндэһэорнь сайжаруулхын тула бэлэдхэлгын ба хадагалалгын технологи тон наринаар сахиха, хаа хаанагүй сүрэг технологи нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй.

Малай һайн шанартай тэжээл соо 60 янзын витаминтай бодосууд байха зэргэтэй. Тиимэһээ агротехникүүд, ветеринарнууд тэжээлэй зүйл бүрэнхэ гүйсэд шэнжэлэн үзэхэ, химическэ витаминокислотно бүридэлынь мэдэхэ ёһотой. Харин Бүрэд Республикын олонхи ажахынуудай агрономууд бэлэдхэгдэһэн тэжээлэй гүйсэд шэнжэлэл хэжэ чададаггүй юм. Анхандаа ажахынуудта байгуулагдаһан экспресс-лабориториинууд ажаллаанэгүй. Ажалдаа иимэ харюусалгагүйгөөр хандахадань, зооветеринарнууд лэ сошордомо ажалдаа наяруулха аад, ямаршье эрилтэ табидаггүй.

Тэжээл бэлэдхэхэ ба тэрэнэй шанарай түлөө хариуцалгатай агрономууд бригадануудта тэжээлэй тэжээл бэлэдхэхэдээ, түрүү технологи хэрэглэдэггүй.

Жэшээнь, сенажда дарагдахаар сабшагдаһан ногооной шиир 45-55 процент байха ёһотой. Харин бодото дээрээ энээниһээ ехэ гү, али бага шиитэйгээр дараналбди. Гадна сенажда орохо материалай бутаралгада анхаралаа хандуулха гэнэ. Муугаар, шиир багатайгаар ногоон тэжээл дарахада, буритадаг юм.

Муу тэжээлнээ боложо, малай ашаг шэмэ үдэшолно.

Жэл бүхэндэ химизациин станцида тэжээлэй хэмжээ хубиин шанар шалгагдадаг. Жэлнээ жэлдэ нөөсэлэгдэдэг үбһэнэй шанар республикадамнай һайжарнагүй. Зарим жэлнүүдтэ бүри доошолно, муудана. Республикын ажахынуудай 25-36 процентнь гурбадахи классай үбһэ нөөсэлнэ, 50-55 процентнь классчабэшэ үбһэн бэлэдхэнэ. Энэ ганса шалгагдаһан үбһэнэй тоо, баримтануудаг, харин хэды ехэ үбһэнэй шанар шалгагдангүй үлэнэб.

Тэжээлэй шанарһаа малай ашаг шэмэ, залуу малые тэжээлгэ сэхэ дулдыдадаг ха юм. Үнэн бодото байдалые бултаа мэдэжэ байгаад, шанарай түлөө балайшье һанаагаа зобоногүйбди. Зарим агрономууд механизаторнуудые тэжээл бэлэдхэхэ шэнэ түрүү онол арганууда нургаха хэрэгтэ анхарнагүй.

Хэрбээ ажахын бригадануудта Худөө ажахын министерствын нэбтэрүүлгын таһагай мэргэжэлтэдэй дурадхалнуудые бодото дээрэнь бэелүүлжэ байгаа һаань, жэл бүри нэгэдэхи, хоёрдохи классаа доошо бэшэ тэжээл нөөсэлхэ байгаабди.

Бригадануудаг, звенонуудаг, мүн фермэнүүд шэмэтэ тэжээлдэ ба витаминтай ногооной гурилда хэрэглэгдэдэг ногоон тэжээл хатаалгада тон наринаар хандаха ёһотой. Манай ажахынуудта эдэ эрилтэнүүд бодотоор сахигданагүй, үшөө шиигтэйгээр дарахадань шанараа алдана, шэмэнь доошолно. Силостэ суглуулагдаһан, жэжэдхэгдэһэн ургамалаар тон тааруу температура сахижа, дараха шухала.

Бүхэроссин мал ажалай институтай мэдээгээр, нэгэдэхи классай үбһөөр хооллуулһан үнеэдһээ 20 килограмм һү һаахын тула 1 килограмм һүндэ 270 грамм тэжээл гаргашалагдадаг, харин гурбадахи классай үбһөөр хооллуулһан малһаа нэгэ килограмм һу абахын тула 500 грамм тэжээл гаргашалагдана. Энээниие юун гэжэ ойлгохоб гэхэдэ, гурбадахи классай ба класснабэшэ тэжээлые нэгэдэхи классай тэжээлтэй зэргэсүүлхэдэ, шэмэнь 1,5-2 дахин доогуур юм. Ушар тиимэһээ муу шанартай тэжээл бэлэдхэдэг ажахынуудай малай ашаг шэмэнь бага, залуу малай гарзалалга ехэ. Агрономуудай, тэжээл бэлэдхэдэг бригадануудай тон шухала ажалынь хадаа үбһэ, шэмэтэ тэжээл, ногооной гурил тон наринаар бэлэдхэхэ, технологи сахиха түрүү онол арганууде нэбтэрүүлхэ гурбадахи классна ба класснабэшэ үбһэ бэлэдхэхые усадхаха.

Дээрэ дурдагдаһан бүгэдые бэелүүлжэ шадаа һаа, малай ашаг шэмэ ехэ болохо, республикын хүн зониие эдеэ хоолоор хангажа шадахабди.

Б. НИКОЛАЕВ,
республикын габьяата агроном.

Манай хөөрэлдөөн

"ТАРЯА ХУРЯАЛГАДА БЭЛЭН ГҮБДИ?"

Хурамхаанай аймагай худөө ажахын ахамад агроном Ю. Х. ХАМАРХАНОВТАЙ уулзажа, ажахынуудайнь энэ жэлэй тарыа хуряалгада хэр зэргэ хүрэжэ ерэһэн тухай һонирхогдобо.

- Хүндэтэ Юрий Хамарданович, аймагай ажахынуудта энэ жэлдэ хэды мянган гектарта ороохото ургамалнууд таригданхай гэшэб? Ургаса хэр гараха хэбэртэйб?

- Мүнөө жэлдэ манай аймагай колхоз болон совхозууд 16460 гектар талмай дээрэ ороохото ургамалнуудые тарыа һэн. Тэрэнэйнь 9236 гектарта шэниисэ һуулгагдаһан байгаа. Энэнь нёдондо жэлэйхидэ орходоо, хоёр дахин шахуу ехэ болоно.

Мүнөө аймаг дотор үбһэ хуряалгын халуун хаһа ябажа байна. Ургуулһан ногоогоо ногооборишье үлөөнгүй, хуряажа абахын түлөө тэмсэнэбди.

Тиихэтэй хамта силос, сенаж дараажа абаха худэлмэри түлэгтөө оронхой.

Иигэһээр байтарнай тарыа хуряалгамнайшье ойртохонь даа.

Тарыаланай ургаса нёдондо жэлэйхиһээ доогуур гэхын аргагүй.

Уланхаанай, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай, Хара-Модоной кооперативай, Хүтэрхэйн полевой станай ороохото ургамалнуудай ургасань муу бэшэ.

- Уланхаанай колхозой тарыалан ехэ юм гү? Ургасань али зэргэб?

- Тиимэшье ехэ бэшэ даа. Дүн хамтадаа 978 гектар юм. Энэмнай манай аймагай эгээл хойто захань гэхэ гү, али сэбдэг хүйтэншэг уларилтай газар дайда гээшэ. Эндэ түрүүшын хюруу бусад ажахынуудта орходоо арбаад үдэр урид унадаг. Энэнь гайтай даа. Уланхаанайхид ургуулһан тарыагаа саг соонь хуряажа абаха аргатай, шадалтайшье. Ажахын бүхы комбайнууд бүрин бүтэн болгоогдонхой. 474 гектар талмайда һуулгагдаһан шэниисэнь баян ургаса үгэхөөр хэбэртэй.

- Аймаг дотор эгээл ехэ тарыалантай, мүн баян бардам ургаса абадаг ажахы болобол Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз гээшэ ааб даа. Энэ ажахы хэр бэлэдхэлтэйгээр тарыа хуряалгада орохонь бэ?

- Энэ хабартаа Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз тракторно-тарыан ажалай хоёр бригада 2750 шахуу гектарта шэниисэ, 1700 гектарта обёос тарыа юм. Ургасань тиимэшье муу бэшэ, зүгөөр хүлеэһэндэ хүрэхэгүйнь ха. Эрхим түхэлэй шэниисэ тариһан газарайнь ургаса яһала һайн.

Элһэнэй болон Сагаан-Нуурай бригадануудай механизаторнууд арба-арбан комбайнтай. Булгадаа тэдэнь бэлэн болгогдоһон байна. Эдеэшэһэн алтан шаргал тарыанай хадуулха болоод байхада, механизаторнууд Соодой Маланов, Эдуард Галсанов, Батожаб Маланов, Ринчин Доржиев, Александр Цыбиков, Жаргал Доржиев болон бусад талын онгосонуудаа жолоодожо, баян ургасын түлөө тэмсэлэй түрүү зэргэдэ жагсахань дамжаггүй.

- Могойтын акционернэ нэгэдэлэй тракторна бригадануудаг хэр бэлэдхэлтэйгээр тарыа хуряалгадаа хүрэжэ ерэбэб?

- Владимир Андреев Иван Попов гэгшэдэй бригадануудаг һайн бэлэдхэлтэйгээр ургаса хуряалгадаа хүрэжэ ерээ. Энэнь һайн гээшэ бэзэ даа. Найма-найман комбайн бэлэн болгогдобо. Тэдэ бэрхэ механизаторнуудта даалгагдажа үгтэихэй.

Гэхэтэй хамта ажахынуудай комбайнуудай запас хэрэгсэлнүүд хомор болонхой. Эдэ бүгэдые хараада абаашье һаамнай, дуталдаһан юумэн олон. Тэд яахабши? Мүнөө сагнай тиимэ болоо ха юм.

Г. БАДМАЕВ
хөөрэлдэбэ.

Анхарагты: 1-дэхи ТЭЦ

ЗАҺАБАРИЛГА ХОЙШОЛУУЛАНГҮЙГӨӨР

ХОТО, худөөгэй мэргэжэлтэдэ угаа нүлөөтэй, эгээл-шухала арганууда нэгэн хадаа электрижүүлгэ болоно. Хүнэй ажабайдал зайн галай хүсэнһөө сэхэ дулдыдадаг гээшэ.

1936 ондо түрүүшын турбогенератор (паарай хүсөөр худэлдэг двигатель) Улаан-Удын 1-дэхи ТЭЦ-тэ тодхогдожо, хотомнай зайн галаар, дулаагаар хангагдаа гэн. Тэрэ гэһээр тэбхэр 60 жэл үнгэршэбэ. Эдэ мүрнүүдые бэшэгшэ теплоэлектроцентралиин хүгжэлтэдэ сэхэ хабаатай байһан тула "Буряад үнэн" һониной нюурнуудта нэгэнтэ бэшэ ТЭЦ-эй ажал ябуулга тухай мэдээсэһэн байхабди.

1964 оной декабриин 29-дэ 1-дэхи ТЭЦ-тэ бүри ехэ хүсэтэй турбогенераторай хабсаргаан табигдахадань, Буряад орон Эрхүүгэй зайн галай асари ехэ системэтэй холбогдоо һэн. Иимэ туйлалтын ашаар 1970 ондо Улаан-Удэ руу түрүүшын электропоезд харгы нэгэгээ бэлэй. Мүн Буряад Республикын промышленность, худөө ажахы улам түргэнөөр хүгжэжэ эхилһэн түүхэтэй.

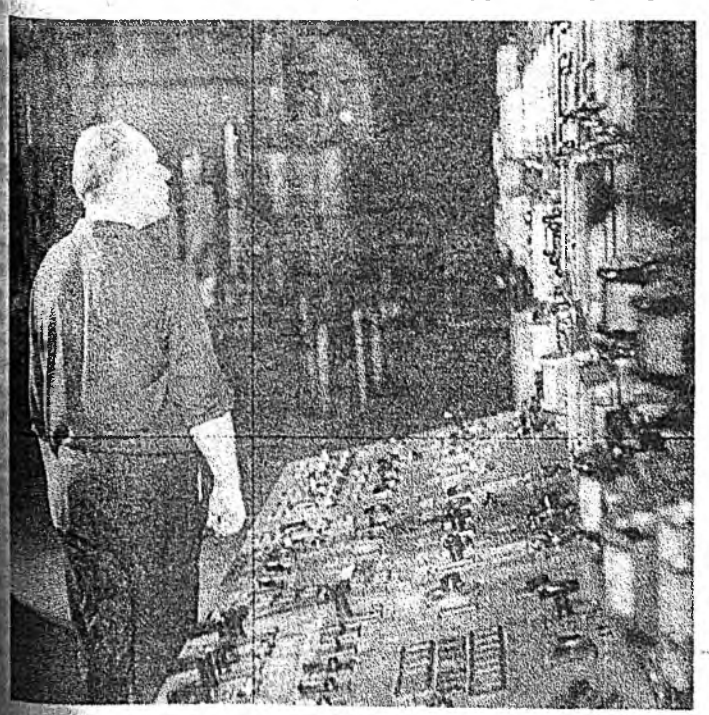

Мүнөө 1-дэхи ТЭЦ алишье талаһаа хүндэ хүшэр байдалда оронхой. Шулуун нүүрһээр худэлгэгдэдэг 7 котлоагрегадай 2-ынь огтолон хуушараа. Гурбан котелой ашаглагдаха сагынь дүүрээ.

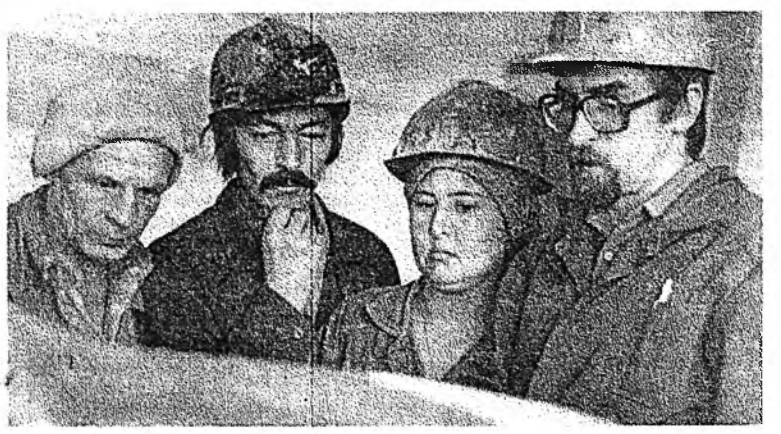

Тиимэһээ үнгэрэгшэ үбэлэй туршада 407 гикакалори дулаан дутуу гаргагдаа. Энэнь 1994 ондо үгтэһэн дулааннаа 9,8 процентээр доошоо байгаа.

Элдэб шалтагаанһаа, гол түлэб мүнгэ зөөриин дуталдаһанһаа ТЭЦ-тэ капитальна, мүн ээлжээтэ заһабаринуудшье хэгдэнэгүй. Мүнөө гол байшангай түмэр-бетон баханануудые, жэбэрһэн ба элэһэн хэрэгсэлнүүдые хойшолуулангүйгөөр заһабарилха, һэлгэхэ шухала. Арга хургыень оложо, мүнгэ һомолхоор, яарахаар болоо. Удангүй хүйтэн үбэлнай буужа ерэхэл!

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1-дэхи ТЭЦ-эй турбинна цехтэ; турбинна цехэй начальнигай орлогшо В. Воробьёв; худэлмэришэд (зүүн гарһаа) Ю. Мятряков, Н. Кокорин, В. Кравченко, С. Сысоев.

П. БУРМАКИНАЙ
фототекст.

Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын ахамад врач М.П. Рябовтай һая хөөрэлдэхэдэм, эмнэлгын шэнэ арга - АНГЕОГРАФИ тухай газетэдээ бэшыт гэжэ дурадхаа һэн.

ҺУДАҺАНАЙ ҮБШЭНИИЕ ЭЛИРҮҮЛХЭ ГЭБЭЛ...

Репортаж

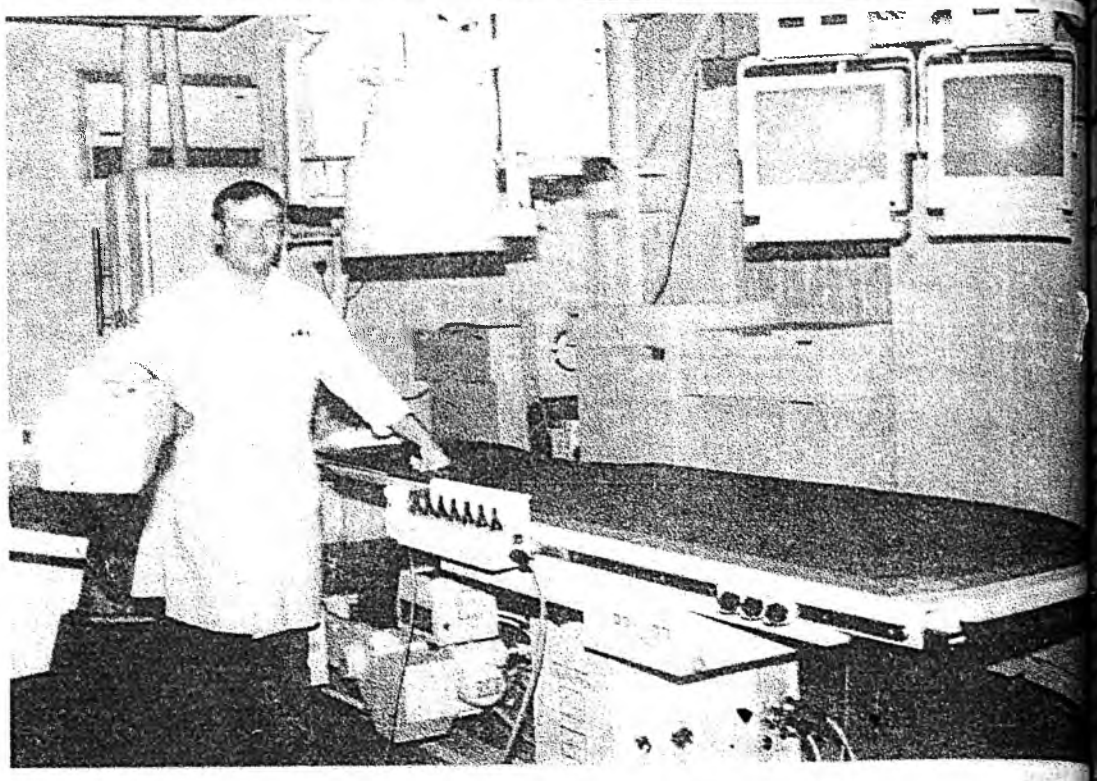

2000 шахуу медицинскэ худэлмэрилэгшэдтэй, хуушарһан байрануудтай үнинэй больницын эмнэлгын болон ажахын хэрэгүүдые энэ хүндэ сагта даажа абаад, үнэн сэхээр ажаллажа байһан дээдэ гарай мэргэжэлтэн Михаил Петровичой дурадхал хүндэтэй дээрэ тоолон, тус комплекстой танилсаа һэмди.

Уушханай хирургиин болон урологиин отделениин хэдэн уужам таһалга сүлөөлэгдэжэ, энэ аппарат нёдондо октябрь һарада тодхогдоо. Удын һүүл баг тудалдажа, бэеэ үзүүлхэ зон үзүүлһэн, тиимэһээ эндэ худэлдэг 3 врач-хирургын хоёрынь - И.С. Цыганов П.Г. Ломакин хоёр тусгаар плёнко дээрэ эли гараһан зурагуудые анхаралтайгаар хаража байба. Тэдэнэр аппарадай байгуулга тухай, худэлдэг гурим тухайнь ехэл тодорхойгоор хөөрэнэ. Медицинскэ олон терминүүд хэлэгдэнэ. Гэбэшье гол удхань ойлгосотой һэн.

- "Ангео" гэһэн үгэмнай һудаһан гэһэн удхатай. Хүнэй бэеын ямаршье хубиин һудаһа гүйсэд пэ[illegible]лхэ аргатай. Ураг тархиин, зүрхэнэй, уушханай, бөөрын, хүл, гарай...

Хэрбэеэ энэнэй урда хирург бага зэргэ таамагшалан гэхээр операци хэдэг һаа, энэ шэнжэлгын һүүлээр үбшэнэй хаана бии болоһые, хэмжээень тон тодоор мэдэхэ болоно. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, диагноз тодохоодо, юунтэйшье сасуулашагүй, сэнтэй арга болоно. Харыт даа, энэ бөөрын зураг, - гээд, хоюулан үрдилдэн хэдэн плёнко харуулна.

Зэргэсүүлэн үзэбэбди. Үбшэндэ нэрбэгдэгүй бөөрэ амяараа үгтэнхэй. Доошоо - үбшэн һудаһануудхэдэн талаһаа буулгаатай. Хорхойдол хотолзоһон бүдүүншэг нэгэ зурлаа заажа, "энэл даа, үбшэниинь" гэлдэнэ. Хэрбэеэ операци хүүлэхэгүй һаа, хахад жэл-жэл болоод, дахин харуулха хэрэгтэй. Томо болохо гү, али юрын аргаламжаһаа бага болохо гү - хуу эли байха.

- Жэгтэй аппарат юм, - гэнэ Михаил Петрович. –Һудаһанһаа ондоо юушье харуулдаггүй. Хажуутаарнь ондоо бодосой үгы юумэдэл... Үбшэнтэдтэ, эмшэдтэ хэды аятай болоһыень хэлэшэгүй. Зүб диагноз гээшэмнай амжалтын тэн хахадынь шуу. Жэшээ болгон хэлэбэл, толгойгоо эрьеэд, харанхалжа унадаг нэгэ эрэ хүн һая үзүүлээ һэн. Нервын үбшэнэй үндэһэтэй гү, али толгой соонь ямар нэгэн хорон бодос бии болоо гү гээд шалгагдаа. Юушьегүй, сэбэр байшоо. Эрхүү ошожо, операци хүүлэхэ гэжэ түхеэржэ байһанаа болино һэн. Бодоод үзыт даа, ангеографи, компьютерна томографи мэтэ шэнэ хэрэгсэлнүүдгүй һаа, толгойгоо хахалуулха, задалуулха гээшэл даа.

"Шэнэ аргын ашаар ямар ехэ гай аладлажа гараа гээшэб, ай бурхан" гээд, өөрынхөөрээ бодоод, зальбараадшье абана хаб. Гэхэ зуура, ангеографиин аппарат гансашье шэнжэлгэ хэхэгүй, уданшьегүй аргалха, эмнэхэдэ үргэнөөр хэрэглэгдэжэ эхилхэ юм гэһэн мэдээсэл мүн лэ сэнтэй.

- Яагаад эмнэхэб гэбэл, нэгэ жэшээ абаад үзэе. Һудаһан соо бүлин шуһан тогтоод, операци хүүлэхэ болобо гэлтэй. Тиихын өрөндө таараха эм энэ аппарадаар эгээл тушаань оруулжа, бүлин шуһыень тараахада болохол. Үбшэнтэн хутага доро орохогүй. Зүрхэнэй үбшэн - миокардын инфаркт тохёолдоо гэлэй. Эгээл тэрээн руу һудаһа үргэдхэхэ эм сэхэ оруулхада, үбшэн буураха зэргэтэй. Рак болон бусадшье хүндэ үбшэнүүдые аргалха препарадуудые үбшэнэй бии болоһон органдо оруулхада, бүхы бэе соогуур эм шэнгээһэнһээ хэды ашатай гэшэб, - гэзд, залуу мэргэжэлгэд хоорооогоо үргэлжэлүүлэ.

Залуу хоёр эмшэд юрэл эмнэлгээр хизаарлахагүй, эрдэмэй диссертаци бэшэжэ байнхай. Игорь Степановичай үбгэн аба Иван Фёдорович, эсэгэнь Степан Григорьевич хирургнууд байһан, эжынь Мария Ивановна - ахамад патологоанатом, һамганиинь Ольга Юрьевна мүн лэ врач юм. Уг залган худэлжэ байгаашад өөһэдөө бэлиг шадабаряа дуратай ажалдаа зорюулхаһаа гадна, хүүгэдэйнгээ медицинэдэ хабаатай мэргэжэл шэлэхэдэнь туһална бшуу. Иимэ жэшээнүүд тус больницада үсөөн бэшэ.

Ангеографическа комплекс ашаглалгын туршалгын хаһа үнгэрөө. Юрэл, нэгэ үедэ техническэ нэгэ заа бэрхэшээл болоод, ажалынь зогсоогдоо һэн. Мүнөө хоёр халаанда худэлгэгдэнэ, үдэр соо 6-7 үбшэнтэнние үзүүлдэг юм.

- Эмшэд, илангаяа худөөгэй аймагуудай хирургнууд, үбшэнтэн өөһэдөөшье манай больницын дэргэдэ иимэ шэнэ, туһа ехэтэй аппарадай худэлгэгдэжэ байһан тухай гүйсэд мэдэсэгүй гэжэ эли. Тиимэһээ зууршалга үгэжэ, наашань эльгээхэеэ ойлгоногүй ха юм.

Республиканска больницын стационарта аргалуулагшадай бэшэ зон шэнжэлгэ түлөөһэтэйгөөр хүүлэхэ болоно. Хэрбэеэ зүрхэнэй һудаһа үзэхэдөө, Новосибирскдэ 3 миллион 200 мянган түхэриг эридэг һаань, манай эндэ 3 мянгата юм. Зарим органуудай һудаһа үзэлгэ - 100 мянган түхэригтэ. Үбшэнэй зэргэ ушар бүхэндэнь тусгаар сэнгүүлэ тодорхойлогдохо, - гэжэ эмшэд ойлгуулба.

Түгэсхэлдэнь эдэнэ хөөрөөндэ нэгэл юумэ - һонирхоһон зоной хонходоо тододхохын тула телефонуудаа үгэеэ **3-72-75 саг зуурын, 3-41-4 юрэнхы хирургиин.**

Диагноз табилгадаямар нэгэ алгасалай байбал, буруу эмшэ хэгдэнэ гэһэн гү, али бусадшье һэжэгэй түрөө һаа, ин хандахадатнай болохо. "Бэе һүүдэр, зөөри - шүүдэр гэлсэдэгшье һаань, зүүр эн ябахаһаа үлүү юумэн энэ алд дэлхэйдэ үгыл даа.

Г. ДАШЕЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. Ломакин аппарадай дэргэдэ.
М. ШАНТАКОВОЙ фо

БУУЛГАБАРИНУУД ТУХАЙ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ фашис түримхэйшүүлтэй баатарлигаар дайлалдаһанайнь түлөө Жабон Бадма Жаповичта Россиг Федерациин Геройн үндэр нэрэ зэргэ олгогдожо, энэ хүнэй габьяата хэрэг оройтожошье һаа, тэмдэглэгдэбэ.

Энэ хүнэй хатуу зоригтойгоор дайлалдаһан, партизанай хүдэлөөнэй нэгэдэлнүүдтэ орожо тэмсэһэн тухайда энээнһээ урагша хэблэлдэ һайса бэшэгдэдэг байгаа. Гадна Агын округой зонхилхы зургаануудта (сэрэгэйшье) Б.Ж. Жабондо Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгохо зууршалга хэдэг байһан юм. Иимэ зорилгоор документнүүдые суглуулдаг байһаниинь эли бэзэ. Подольскын сэрэгэй архивта ошохоёо ябахадамни, партиин Агын окружкомой нэгэ тушаалтан (эмхидхэлэй таһагые даагша һэн ха, нэрэ обогыень мартааб) хоёр документын буулгабари нимда үгөөд, бэдэрүүл хэхые даалгаа һэн.

Эдэ буулгабаринуудые мүнөө буряадшалха гээ һэм. Партиин Агын окружкомой бэшэгтэ КПСС-эй Брянскын обкомой партийна архивай 1987 оной июлин 22-то эльгээһэн харюу байна.

Архивай тайлбари. *Ворошиловай нэрэмжэтэ 1-дэхи партизанай отрядта, Спартагай нэрэмжэтэ партизанай отрядта, Пожарскиин нэрэмжэтэ партизанай бригадада 1942 оной февралиин 2-һоо 1943 оной сентябриин 27 болотор Жабон Бадма Жапович сэрэгшын, буудагшын, ротын командирай тушаалтай ябаһан гэжэ партийна архивай документнүүд тодорхойлно.*

Партизанай нэгэдэлнүүд Улаан армиин частьнуудтай нэгэдэхэдэнь, 1943 оной сентябриин 27-до партизанай отрядһаа энэ хүн гараһан юм.

Партизанай хүдэлөөнэй түбэй штабай начальникай 1944 оной ноябриин 30-най 4-дэхи захиралтаар, партизанай хүдэлөөнэй Белоруссиин штабай 1946 оной майн 27-ной № 412 захиралтаар "Эсэгэ ороной партизанда" гэһэн 1-дэхи шатын медальяар шагнагдаһан байгаа.

Хоёрдохи документын буулгабари - шагналай хуудаһан болоно.

Жабон Бадма Жапович 1919 ондо түрэһэн, 1938 оной май һарада Агын райвоенкомадаар армида татагдаһан, 1942 онһоо партиин гэшүүн, 1942 оной февралиин 13-һаа партизанай отрядта (Спартагай отрядта ротын командир тушаалтай) ябаһан, 1942 ондо "Хүндэлэлэй Тэмдэг" орденоор шагнагдаһан, Агын округой Алхана нютагта һуудаг - иимэ мэдээнүүд эндэнь бэшэгдэнхэй.

Саашадаа энэ хүнэй сэрэгэй габьяа, баатаршалгата үйлэ хэрэгүүд тон хуряангыгаар харуулагдана:

1943 оной июниин 28. *Нүхэр Жабоной ударидалгаар хэдэн партизанууд Новозыбков-Ущерные гэдэг харгыда мотоцикл, немец хоёр солдадые үгы хэбэ.*

1943 оной майн 14. *Нүхэр Жабоной хүтэлбэрилгөөр хэдэн партизанууд Новозыбков - Клинцы гэдэг түмэр харгы Святец гэжэ разъездэ дайсанай эшелонние хүмэрюулбэ. Нэгэ паровоз, автоматчигууд, танкнуудтай 4 вагон үгы хэгдэ. 12 часай туршада харгы хаалтатай байгаа.*

1943 оной майн 21. *Нүхэр Жабоной ударидалгаар хэдэн партизанууд Новозыбков-Клинцы гэдэг түмэр харгын Манюки-Святец гэжэ разъезднүүдэй хоорондо дайсанай эшелон орогүй мухарюулаа. Нэгэ паровоз, 15 платформо хяа һүрөө, тэдэнэй 5-ниинь автоматчигуудтай платформо байгаа. 18 часай туршада харгы хаалтатай байһан.*

1943 оной июлиин 10. *Партизанай бүлэг Новозыбков-Клинцы гэдэг түмэр харгын Манюки-Святец гэжэ разъезднүүдтэ эшелонние урбалдуулба. 2 паровоз, шуулуу нүүрһэтэй 3 вагон, сэрэгшэдтэй 6 вагон хосороо. 125 солдат, офицернүүд алуулаа. 16 часай туршада харгы хаалтатай байгаа. Жабон минернүүдые аршаа ябаа.*

1943 оной июлиин 27. *Нүхэр Жабоной хүтэлбэрэр хартсо тарыа зоохэн немец транспо баригдаад, тэрэниие хамгаа ябаһан автомашина үгы хэгдэ тонна тарыан хосороо, немец солдат, нэгэ офицер алуулаа. Гора-Клинцы гэдэг харгыда нүйдхэлтэ хэрэг бэелүүлэгдэ.*

Нүүлдэнь иимэ тобшолол хэ

Ходатайствуем о награжде Жабона Б.Ж. Командир п/о Спартака Орлов, нач. штаба о им. Спартака Музыче командир п/бриг. им. Пожарс Романенков, комиссар Гордие нач. штаба п/бриг. Пожарского Кумсков.

Тов. Жабон Б.Ж. дос награждения правительств наградой "Красное Знамя".

Председатель Централ и Белорусского шт партизанского движени Белорусском фронте.

генерал—майор Гер
31 октября 1943 года.

Иимэ ордендо зууршалгаг байгаа, хүртэгэнишье байгаа Фронтын армиие тоэнь сэрэг шуһа шоройтой холисолдо. Залуун хүйтэнние һайса г сүхэршэгүй зоригтой эн тухайда амдар суу үнинэй тог тиин гуурһашан Батомункуев оло дахин б номшье хэблүүлэ һэн, нуг ёһото Зармигай гараад б бэшэхэл байгаа ёһотой.

Д. ЖУГДУР

"ҺАЯАР ҺЭРГЭЭГДЭ-ХЭГҮЙНЬ ХА..."

Манай эндэхи томо предприятинуудай нэгэн болохо Улаан-Удын шэлэй завод һүүлэй жэлнүүдтэ ажалаа зогсоонхой гэжэ олондо мэдээжэ. Эндэ ажаллажа байһан 2 мянга гаран хүдэлмэришэд ажалгүй болоод байна.

Буряад Республикын Президент Леонид Потаповай дурадхалаар тус заводто 10 миллиард түхэригэй урьһаламжа үгтэхөөр хараалагдаһан байгаа. "...Харин энэ урьһаламжыень түргэн болзорто бусаажа шадахагүй байгаабди, тиимэһээ Буряад Республикын Финансын министерство мүнгэ үгэбэгүй",—гэжэ шэлэй заводой ахамад инженер Валентин Георгиевич Горбатенко мэдүүлээ.

Энээн дээрэһээ туҳайлхада, шэлэй завод һаяын сагта һэргээгдэхэгүйнь ха. Валентин Горбатенкын хэлэһэнэй ёһоор, даб дээрээ нэгэхэн цех багахан хэмжээнэй продукци үйлэдбэрилжэ гаргана.

Г. ГОМБОЕВА.

Нигуулэсхы сэдьхэлэй уряагаар

"ХҮҮГЭДТЭ УГАА ДУРАТАЙ ЮМ"

"Мэнай үеын зониие би гунигтайгаар хүртэнэб".

А.С. Пушкин.

"Россида мүнөө юунэйшье хохёолдожо боломоор байдал хүсэтэй".

Ф.М. Достоевский.

Өдэ үгэнүүд үнгэрhэн зуун жэлэй хаhые харуулhаншье hаа, манай үеые элишэлhэндэл бэшэ аал? Россида мүнөө юунэй боложо байhан тухай дэлхэйн олон хүнүүд мэдэнэ, харана ха юм. Гүрэн түрэ ямар бэ- түрүү гү, али хойнотонги гү, хүсэтэй гү, эсвэл буулахан гү - энээн тухай мэдэхэ гэбэл, үбгэд хүнүүдэй , хүүгэдэй hуудал, байдалаар харахомоор.

Гэр бүлын ба хүүгэдэй байдал элирхэйлhэн баримтануудые дурдаhанай үлүү. Ажалгүй байлга, үгытэй ядуу байдал, хүүгэдэй хоолойгоо ухаан бодолоо hамууран үбшэлэлгэ, хүмүүнай ханяадан, венерическэ үбшэнүүд, гэмтэл харша ябадал гаргалга - эдэ бүгэдэ ямар ябаа үетэнэй түлөө hанаа сэдьхэлээрээ хүндэлэхыемнай баадханал.

Үүгэдтэ, эдиршүүлдэ болон залуушуулда социальна албануудые эмхидхэлгын ба ажал гүйсөөгүй хүүгэдтэй республиканска социально-реабилитационно түб үнгэрhэн март hарада нээгдэнхэй. Загарай hуурицда бүри hая эгээл иимэ түб үүдээ нээбэ.

Загорск hууринай түб тухай тодорхойгоор хөөрэхэ дурам хүрэнэ. Нелли Петровна Степанова тус түбые хүтэлбэрилдэг юм. Анхандаа Нелли Петровна тус hууринай эхэнэрнүүдэй советэй түрүүлэгшээр ажалладаг hэн. Үүсхэлтэй, эршэ ехэтэй, эмхидхэлэй онсо шадабаритай, үхибүүдтэ дуратай, хуби заяанайнь түлөө үнэн зүрхэнhоо hанаагаа зободог хүн мүн. Хүүгэдые социальна талаhаа хамгаалха хэрэгтэ гурбадахи жэлээ хүсэ шадалаа зорюулна.

Түбэй туhаламжада хүртэгшэд гэбэл, наhанай илгаагаар хоёр бүлэг хүүгэд болоно. Нэгэдэхи бүлэгынь - 3-тайhаа 6 наhатай хүрэтэр, хоёрдохинь - 7-тойhоо 13-14 наhа хүрэтэр. Ехэнхидээ эдэ хүүгэд харууhагүй, үгы hаа, архинша түрэлхидтэй. Гол түлэб приёмнигууд - распределительнүүдhээ ба наhаяа гүйсөөдүйшүүлэй хэрэгүүдэй талаар комиссиhаа тус түбтэ асарагдадаг юм.

Түб иимэ албануудhаа бүридэнэ гэбэл:

- хүүгэдые ба эдиршүүлые урданайнь ажабайдалда тэхэрюулхэ албан.

- гэр бүлэ ба бага наhа түсэблэлгын албан.

- этигэл найдалай телефонтой хүдэлдэг комисси.

Тус түб республикын бюджедhээ hомологдоно, жэлэй сметэ болон штатна расписанитай. 500 айл бүлэ түбэй бүридхэлдэ абтанхай.

Түбэй зорилгонууд ямар бэ гэбэл, социально-психологическа, юридическэ туhаламжа үзүүлхэ зэргэтэй. Гансашье Железнодорожно районой гү, али Загорск hууринай айлнуудта ба хүүгэдтэ туhаламжа үзүүлэгдэнэ бэшэ, городой бусад хоёр райондо ажаhуугшад иишэ хандадаг юм.

Этигэл найдалай телефон тухай хэдэн үгэ хэлэбэл, инвалид-колясочник Г.Н. Егорова эндэ сэгнэшэгүй туhа хүргэнэ. Өөрынгөө ажабайдалай жэшээгээр тэрэ сэдьхэлэй найхан үгэтэйгөөр хүнүүдтэ хандажа, хүндэ сагта hанаа зоригыень үргэнэ, дэмжэнэ. Хүүгэдэй реабилитациин албан психологическа ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри ябуулхые баадхадаг гээшэ. Тус албан стационарна, түхэреэн сүүдхын юм. 6 hара хүрэтэр болзорто хүүгэд эндэ байдаг. Хүтэлбэрилэгшэнь - Т. Наделяева.

Хахад жэлэй туршада байха зуураа хүүгэд хэдэн шатаар хүмүүжүүлгэ гарадаг гээшэ. Түрүүшын арбан табан хоногой туршада шэнэ эрхэ байдалда дадалгын үе гээд нэрлэгдэдэг. Хүүгэдые заншалта бэшэ уран зурагта, гар ажалда hургахадаа, зохёохы бодомжыень хүгжөөхэ, hонирхолыень бадарааха гэhэн зорилго табигдана. Хүүгэдтэй хүдэлдэг ямаршье хүнүүдтэ түбэйхид зүбшэл, заабаряар туhалхаhаа арсадаггүй.

Үхибүүн бүхэндэ паспортнууд бүридхэгдэдэг. Энээн соонь бүлын социальна байдал үзүүлэгдэhэн туhаламжатайнь бэшэгдэдэг. Үхибүүн бүхэнэй абари зангайнь, шадабариинь hайн талые бадаргааха гээшэ багшын зорилго болоно. Талаан бэлиг огто үгы хүүгэд байдаггүй. Харин бэлиг үгы багшанар заримдаа дайралдажа магад.

Татьяна Наделяева зохёохы ёhоор ажалдаа хандадаг залуу мэргэжэлтэн. Өөрын hурган хүмүүжүүлэгшэтэй юм. Түбэй зүбшэл үгэдэг албанай хүтэлбэрилэгшэ Г.И. Козлова Т. Наделяевада ходо туhалдаг заншалтай.

- Манай түбэй хүтэлбэрилэгшэ Нелли Петровна хүүгэдтэ угаа дуратай юм. hая бидэнэр 14 наhа хүрэтэр бүлэг хүүгэдые абаабди. Үншэн, тамхи татадаг, архи уудаг хүбүүд, басагад лэ даа. Хүдэлмэриимнай ашаг үрэ эли, юуб гэбэл, албанай дэргэдэ мэргэжэлтэд - психиатр, нарколог, юрист, логопед, психолог, социальна педагог хүдэлнэ, - гээд, Татьяна Наделяева хоорэнэ. - Эдэ мэргэжэлтэдэй ашаар ехэ юумэн хэгдээ. Тамхи татагшадынь тамхяа хаяа, архи уужа hураhан зариманиинь энэ шуналаа орхёо. Гэбэшье хуу юумэн жэгтэй hайнаар бүтэнэ гэжэ юу байхаб даа. Эдэ бүгэдэ бэрхэтэйгээр лэ туйлагдадаг юм.

Түбэй дэргэдэ информатикын ба хүүгэдэй дунда архидалгатай тэмсэлэй кабинедүүд, эхэ ба үхибүүнэй клуб, нигуулэсхы сэдьхэлэй албан хүдэлнэ.

„Нэгэ жэшээ дурдаhуу. Эндэхи хүдэлмэрилэгшэ Т. Митинагай хоөрөөгөөр, Таня Ц. гэгшэ түбтэ ерэжэ, ажабайдалдань болоhон хохидол тухай уйлажа байжа хөөрөө ха. Таниин эжы үбгэноо - гурбан хүүгэдэйнгээ эсэгые бэеэ хамгаалжа байгаад алажархёо. "Эжымнай түрмэдэ, хоёр дүүнэрни баганууд, ходо уйалдана", - гэжэ тэрэ уй-хай болон хөөрэжэ үгэбэ. Т. Митина эрхэнүүдые хамгаалдаг зургаануудтай, хүн зониие ажалаар хангадаг түбтэй харилсаа байгуулжа, энэ бүлын хуби заяанда дүүрэн hаналаа табиба. Таниин эжы түрмэhөө сүлөөлэгдэжэ ерээ. Аймшагтай байдалда ороhон энэ эхэнэр мүнөө гурбан хүүгэдээ гансаараа хүмүүжүүлжэ байнхай. Энэ бүлэдэ түбэй зүгhөө материальна туhаламжа үзүүлэгдээ, хүүгэдтэнь хубсаhан, эдеэ хоол үгтөө.

Бата бэхи, ажаллаха шадалтай коллектив эндэ байгуулагданхай гээд эли. Гэбэшье социальна шэглэлтэй иимэ зорилгонууд шиидхэгдэхэ ёhотой гэбэл:

- гэр бүлэдэ, хүүгэдтэ социальна туhаламжа үзүүлхэ республиканска программа зохёон табилга.

- басагадые хүн зоной дунда бэеэ абажа ябахыень hургаха.

- ерээдүйн мэргэжэлээ шэлэхэдэнь туhалха клубууд.

Энээнэй хажуугаар анхармаар асуудалнууд гэхэдэ, социальна эмхинүүдтэ налог тохолгые бодомжотойгоор ябуулха, олон хүүгэдтэй ба багаар хангагдаhан айлнуудай хүүгэдэй амарха арганууд тухай хуули зохёон табиха, социальна эмхинүүдые мүнгөөр hомололгын асуудалнуудые гуримшуулха, эдэ эмхинүүдтэ кадрнуудые бэлдэлгэ болоно.

2000 оной эхин дээрэ манай хүүгэд, багашуул гансашье хилээмээр дуталдана бэшэ, харин оюун ухаанай, сэдьхэлэй талаар тулгардуу, hанаа зобуурита байдалда оронхой. Зохёохы ажалтанай - уран зураашадай, уран зохёолшодой, хүгжэмшэдэй туhаламжагүйгөөр хүүгэдэй hанаан бодол, hүрэ hүлдыень үргэхэ гээшэ бүтэшэгүйл даа.

Хүүгэдэй саадуудые, клубуудые, элүүржүүлгын албануудые үхибүүдтэ түлөөhэгүй болгон бусаалгые, олон хүүгэдтэй, багаар хангагдаhан бүлэнүүдтэ эддэб хүнгэлэлтэнүүдэй хэмжээе дээшэлүүлгые туйлаха хэрэгтэй.

Эдэ бүгэдые обёорон хараха, анхаралдаа абажа, зоригжолтойгоор бэелүүлхэ шухала. Энэмнай хадаа сагай уряа мүн. Бага наhанай жаргал хүүгэдтэ үзүүлхын тула Нелли Петровна бүхы юумэ хэнэ.

Наталья ЗЕЛЬБСТ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н.П. Степанова.

ХҮГШЭН ЭЖЫМНИ

Дурсалга

Хүгшэн эжымни Будажаб Дмитриевна Будаева 75 наhатай юм. Иимэ үндэр ашье hаа, дорюун, hонор зандаа.

Хүгшэн эжымни Баргажанай аймагай hомоной Галтай нютагта 1921 оной үгытэй айлай бүлэдэ түрэhэн юм. Юмэн наhан тухайгаа иигэжэ хоорэдэг: Наратай боложо ябахадамни, эжы аба ба намайе түрэлэйдөө - багша Монто Очирович Очировтанда заахан хүдыень харалсахыемни Хурамхаан сэгэн юм. Монто Очирович үдэшэндөө ямаа тэзг болон тоо заадаг байгаа. Тиин ааг тэзшэ бага зэргэ уншажа шададаг юм hэм. Хойто жэлынь Галтайн эхин школин 2-дохи класста оробоб. 1937 оной эхин hургуулиа дүүргээд, нютаганай дунда hургуулида ороод, харин 1942 ондо түгэсхөө hэм. Тэрэ намар колхозойнгоо ургаса хуряалгада ябажа, ажаганай боолто боожо байгтарни, Арагатын ажалда жэлэй hургуулида hураха гэhэн зорилготалта Баргажанай аймагай арадай образованиедэй таhарhаа абаад, 1942 оной август сарадаа 1947 оной август hара болотор ажалдаа бэлэйб.

Эндэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ хүдөө нютагуудта эхэнэрүүд, үбгэд, хүгшэд, үхибүүд үлөө. Эдэнэр лэ колхозойнгоо бүхы хүдэлмэри хэжэ гараба. Бүхы арга боломжоороо Илалтые ойргуулха гэжэ хүн бүхэн эрмэлзэжэ ябаа. Дайнай эхилхэтэй сасуу, обороныи жасада айл бүхэн шадаха зэргээрээ мүнгэ зөөри, хубсаhа хунар, алта мүнгэ, облигацинуудаа үгэдэг байгаа. Бидэ, багшанар, концерт бэлдэжэ, ажалшадта харуулдаг, лекцинүүдые уншадаг, хабарай тарилгын үедэ долоо хоноод лэ газетэ, үдэр бүри шахуу дайшалхы хуудаhа гаргадаг hэмди. Ехэл хүндэ хүнэр саг байгаал даа. Үмдэхэ хубсаhан, эдеэ хоол, hуралсалай хэрэгсэлнүүд хомор бэлэй. Бэхын орондо эhэ, марганцовко эдьхэхэш, дэбтэрэй орондо хуушан ном, газетэ дээрэшье бэшэхэ ушар тохёолдодог hэн. Жэл бүри хабарай амаралтын үедэ hурагшадтаяа суттаа hургуулидаа түлеэ бэлдэхэш, зундаа үбhэ хуряалгада, үбэлэй үедэ hүниндөө таряа сохилгодо (молотилкада) ябалсахаш. Унтангүй шахуу үглөөгүүр хүдэлмэридөө ерэжэ, хэшээлнүүдээ үнгэргэхэш. Эхин классуудта хүдэлхын хажуугаар 5-7-дохи классуудта буряад хэлэ, литература заадаг hэм. Иигэжэ дайнай үедэ бэеэ гамнангүй хүдэлжэ, Агуу Илалтые ара талада шэрээлсэhэн байнабди".

1947 оной август hарahаа наhанайнгаа амаралтада гаратараа, хүгшэн эжымни Барханай дунда hургуулида буряад хэлэ ба литературын багшаар ажаллаа. hургуулида хүдэлхын хажуугаар Барханай арадай театрта эдэбхитэйгээр хабаадажа, гушаад гол роль наадажа, лауреат, дипломант гэhэн нэрэ зэргэнүүдые олоhон юм.

Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэhэн багшанарай уншалгада хабаадажа илаад, 1968 ондо Москва ошожо, бүхэсоюзна уншалгада хабаадаа hэн. Тэндэ "Буряад үхибүүдые хайшан гэжэ найруулга бэшүүлжэ hургахаб?" гэhэн темээр элидхэл уншаhан юм. 1969 ондо "Буряад Республикын габьята багша" гэhэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө hэн.

Хүгшэн эжымни олон тоото медальнуудаар, Хүндэлэлэй грамотануудаар, амаршалгын бэшэгүүдээр, дипломуудаар шагнагдаhан юм.

Хүгшэн эжымни гурбан хүбүүдээ үргэжэ, гарыень ганзагада, хүлыень дүрөөдэ хүргэжэ табинхай.

Бидэ хүгшэн эжыдээ баяр баясхалан, ута наhа, удаан жаргал хүсөөд, хододоо сарюун, хүхюутэй, үбшэн зоболонгүй ажаhуухыень үнэн зүрхэнhөө үреэнэбди. Би өөрынгөө хүгшэн эжыгээр омогорхоноб.

СВЕТА БУДАЕВА,
Барханай дунда hургуулиин 9-дэхи классай hурагша.

Уран бэлиг - арадай баялиг

ЖАРГАЛАЙ МҮНДЭЛӨӨН

БУРЯАДАЙ арадай поэт Цырен-Дулма Дондоковна Дондоковагай нэгэ романиинь иимэ нэрэтэй. Тэрэ шэнэ роман дотороо өөр тухайгаа бэшээ ёнотой. Түрэhэн газар дээрээ поэт үндэр наhа наhалжа, жаргалаа уран зохёол соо олоо гэхэдэ алдуу болохогүй.

Байгша оной май hарада Цырен-Дулма Дондоковна Дондокова 85 наhа хүроо. Хойнонь үндэр ута наhан, жаргалтай ажабайдал. Ойн баяр тэмдэглэгдэхэ, амаршалганууд хэлэгдэхэ, зүгөөр тэрэнь намар үнгэргэгдэхэ гэжэ хэлсээтэй юм. Тэд доро дохин, манай габьяата поэтессын, уран зохёолшын зохёохы зам тухай халуун үгэнүүдые мүнөөшье хэлэхэ эрхэтэйбди.

Ц-Д. Д. Дондокова буряад уран зохёолдо 50 гаран жэл соо ажаллана. "Хоёр дуран" гэhэн шүлэгүүдэйнь түрүүшын согсолбори 1946 ондо хэблэгдээ hэн. Тэрэ үедэ поэзидэ сэрэгшэдэй баатаршалга, ажалай амжалтануудые магтаха, дурдаха гээшэ гол hуури эзэлдэг байгаа. Харин Цырен-Дулма Дондоковагай номой хуудаhанууд дээрэhээ тон ондоо, шэнэ, басаганай нангин хүсэлнүүд, эхэнэрэй бодолнууд зэдэлээ бэлэй. Залуу поэт Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда мордоhон хүбүүгээ хүлеэлгын зоболон, ара талада үлэhэн эхэнэрнүүдэй ажал, хүндэ байдал, хахасалгын уйдхар, уулзалгын баяр тухай бэшэнэ, теэд эгээл шухала аялгань гэхэдэ жаргалай мүндэлхын тула инаг дуранай хүсэндэ этигэхэ хэрэгтэй гэжэ поэтесса баримтална.

Цырен-Дулма Дондоковагай зохёохы ажалынь тон үргэн, тэрэ олдэб жанраар бэшэдэг. Шүлэгүүд, дуунууд, прозо, пьесэнүүдынь Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряадай драмын академическэ театрай тайзан дээрэ оло дахин табигдаа hэн.

Ц-Д. Д. Дондокова хоорэлдөөн соогоо "уран зохёолые ами наhанай оюун сэдьхэлэй эхин гэжэ тоолодогби" - гэжэ нэгэтэ хэлээ hэн. Тиимэhээ тэрэ үндэhэн буряад уран зохёолдоо нилээн ехэ хубитаяа оруулаа.

Мүнөөшье Цырен-Дулма Дондокова уран зохёолдоо эдэбхитэй ажаллана. Нёдондо жэл тэрэнэй "Буряадни - хуби заяамни" гэhэн поэтическэ цикл соохи шүлэгүүдынь ород хэлэн дээрэ оршуулагдан, "Байгал" сэтгүүлдэ толилогдоо. Тэрэ шүлэгүүдыень врач мэргэжэлтэй залуу поэтессэ Татьяна Григорьева оршуулаа.

Иимэл даа, Ц-Д. Д. Дондокова, ургажа ябаhан залуу бэшэгшэдэй зохёолнуудые алдангүй хараха, тэдэниие шүүмжэлхэ, дэмжэхэ, өөрынгөө hайн хандасаар тэдэниие урмашуулха. Тэрэ олон жэл hурагшадай уран зохёолой Олимпиадын ажалда хабаададаг, тон бэлигтэй hурагшадай түрүүшын зохёолнуудые шалгадаг, уран зохёолой харгыда оруулха хэрэг ябуулдаг. Теэд өөрөөшье үхибүүдтэ зохёолнуудые бэшэдэг: "Майн сэсэгүүд", "Наранда", "Шарлуухай", "Би-Шарлуухай наранби".

hаяхан бидэ "Байгал" сэтгүүлэй хуудаhанууд дээрэ поэтессын шэнэ туужатай танилсаха аргатай болообди. "Ногоохон минии отог" гэhэн туужа буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэбэ. Тус туужань буряад фронтовик Раднабазар Жамбалдоржиевай дурасхаалда зорюулагдаба.

Тэрэ хадаа поэтессын нютагай хүбүүн, Хориин талаhаа Эсэгэ ороноо хамгаалхаяа, өөртээ адли залуу хүбүүдээр дайнда мордоо hэн. Тэндэ ябахадаа, Р. Жамбалдоржиев замай тэмдэглэлнүүдые бэшэжэ ябаhан юм. Тэрээн соогоо оорынгоо бодолнуудые, ажабайдал тухай hанамжануудые, дайнай харгынууд тухай, сэрэгшэд тухай бэшэhэн байгаа. Тэндэнь эгээл ехээр түрэл тала дайда, хүн зон тухай мүрнүүд олон. Хэдэн арбаад жэлэй үнгэрhэн хойно Ц-Д. Дондоковагай наhанайнь нүхэр фронтовик хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор Цыбик Бобоевич Цыдендамбаевай саарhан соohоо поэтессын гэр тэмдэглэлнүүдынь ор... Нютагайнь хүбүүнэй бодолнуудые бэшэгүүд поэтессэдэ ехэ hайхашаагдаа. Тиигээд ... зохёолшо Ц-Д. Дондокова бэшэгүүд дээрэнь үндэhэн шэнэ туужа бэшэжэ, тэрэ... Алгуу Илалтын 50 жэлэй баярта хэблэн гаргаа.

Буряадай арадай поэт Ц-Д. Дондокова өөр тухайгаа, ... тухайгаа дурсалга бэшэ... байна. Тэрээн соогоо бу... уран зохёолой үндэhэн хэ... табигшад Х. Намсараев, Тумунов, Ч. Цыдендамбаев, Базарон, hүүлэй үеын зохёолш... Б. Мунгонов, Д. Жалсараев, Бальбуровтай уулзалганууд... мүн сугтаа хүдэлhэн нүхэ... тухайгаа бэшэнэ.

Буряадай арадай поэт, Росси... Федерациин соёлой габьяа... хүдэлмэрилэгшэ, манай эрдэ... нүхэр Ц-Д. Д. Дондокова... ажалдань амжалта, hанаhан... бүтээжэ, hарбайhанаа ... үшоо шэнэ номуудые бэшэхэ... хүсэебди.

Б. АЮР...

Түүхымнай мэдэгдээгүй хуудаhан

ТАБХАЙН ДУГАР ХЭН БАЙГААБ?

ХУУШАН Советскэ Союзай гэхэ гү, али олохон зоболон гаталhан Россин гүрэнэй мүнөөшье хүнгэн бэшэ шэнэ хубисхал - hэльбэн шэнэдхэлгын үеынь олдошогүй хоморой документ гартаа баринхайб. Гурбан жэлэй даада тээ, 1992 оной сентябриин 9-дэ бэшэгдэнхэйшье hаа, үргэн зоной нюдэндэ харагдаагүй. "Д. Табхаевай уголовно хэрэгэй тобшолол" (заключени) гэжэ нэрлэгдэнхэй. Энэ документые дүүрэнээр харуулхаяа хүсэбэб.

"БМАССР-эй Агын аймагта 1884 ондо түрэhэн, буряад, хари гүрэн гаража, хилын саана ажаhуулаhан Табхаев Дугарай архивта байhан уголовно хэрэгэй материалнуудые Забайкалиин сэрэгэй округой сэрэгэй прокуратурын зэмые гэм сагааруулгын таhаг шэнжэлжэ үзөөд,

ТОГТООБО:

Совет засагай бии болоhон сагhаа Япон гүрэнэй аша туhада Манжуурай дэбисхэр дээрэ тагнуул хэхэ болон СССР-тэ саг үргэлжэ добтолдог бүлэгүүдые (бандануудые) хари гүрэн гараhан буряадуудhаа эмхидхэдэг байгаа гэхэ гү, али РСФСР-эй Уголовно Кодексын 58-6 (тагнуул) ба РСФСР-эй Уголовно Кодексын 58-2 (Совет гүрэн руу революцида эсэргүү зэбсэгтэ бүлэгүүдые оруулалга) статьянуудаар тодорхойлогдоhон гэмтэ ябадалнуудые Табхаев хээ гэжэ 1934 оной февралиин 18-да гэмнэгдээ.

Гэбэшье гэмнэгдэгшэ Табхаевые мүшхэhэн протокол хэрэгэйнь материалнуудаа соо үгы. Табхаевай японтондо туhалжа тагнуул хэhэн, мүн революцида эсэргүү зэбсэгтэ бүлэгүүдые совет хилэ руу оруулхаар эмхидхэhыень гэршэлhэн баримтануудаа олдоогүй. "Японой тагнуулда хүдэлжэ байhан ямаршье эмхи би мэдэхэгүйб" гэжэ Табхаев өөрөө хэлээ.

Хэрэгэйнь материалнуудаар хаража үзэхэдэ, Табхаев Советскэ Союзhаа хари гүрэн гараhаар, ходо Манжуурта ажаhуугаа. СССР-эй эрхэтэн бэшэ. Ушар тиимэhээ тэрэ совет хуулида хабаагүй. РСФСР-эй Кодексын 58-6 ба 58-2 статьянуудаар хараалагдаhан гэм зэмэтэ ябадал гаргаhаниинь гэршэлэгдээгүй.

Зүүн Сибириин хизаарай тусхай гүрэнэй политическэ управлениин бүрин эрхэтэ түлөөлэгшэ (ПП ОГПУ-полномочные представители особого государственно-политического управления) гурбанай тогтоолоор социальна хамгаалгын (социальной защиты) дээдэ хэмжээгээр хэhээгдэжэ, Д. Табхаев 1934 оной мартын 19-дэ буудуур абаа.

1991 оной октябриин 18-да абтаhан "Политическэ хамалгада орогшодые сагааруулха тухай" РСФСР-эй Хуулиин 3-дахи "б" пунктын үндэhөөр Д. Табхаевай гэмынь сагааруулагдаа гэжэ тоологдоно".

Иимэ документ хадагалаатай байна. Удаадахи асуудалнуудта хэн харюу үгэхэ ааб? Дугар Табхаев хэн байгааб? Тэрэнэй хуби заяан болон намтарынь ямар байгааб? Тэрээн тухай бидэ юу мэдэнэбибди? Хайшан гэд тэрэ атаман Семёновой талада орооб? Ямар ушарhаа үндэhэ яhатанаа алаха, хюдаха болооб? Табхаевай гараа шуhадаhан туhамаршадай хуби заяан ямар байгааб? Тэрэнэй бүлэгэй (бандын) манай газар дээрэ хэhэн шуhата хэрэгүүд болон мүрнүүдынь юугээр дүүрээб? Табхаев шэнэ засагта юундэ эсэргүүсээб?

Революциин болоходо, гансал "сагаантан" улаантанай засаг hэлгэгдээ гэжэ hанажашье болоо. Саг соогоо "улаантанай" тала бариhан hаа, хэн болоhон байха hэн хаб? Эдэ асуудалнуудта зоной hанал хубаардаг.

Дээрэ хэлэгдэhэн асуудалнуудта зүб харюу абахын түлөө Д. Табхаев тухай материалнуудые суглуулжа эхилээ хүм.

Табхаев тухай шэнэ юумэ мэдэхэ, дуулаха бүхэндэм "хүнэй үhэнэй үрзыхоор" баримтануудаа элирдэг. Жэшээлхэдэ, 20-hоо 40 наhатай гэхэ гү, тэрэ үеын буу, hэлмэ бариха шадалтай Агын эрэгтэйшүүлэй 40 процент шахуунь Табхаевай бандада хабаадаан гүүлэжэ гэмнэгдээд, хамалганда ороhон байна бшуу. Совет засагай үмэнhоо иимэ ехэ шуhата хюдалга хэгдээ гэжэ мэдэрхэдэ, аймшагтай байна даа. Гэхэтэй хамта Советүүдэй, сүүдэй, ОГПУ-гай нэрэhээ, нөёдой дуран соогоо аашалалдажа, шуурагүйгоор граждан дай "сэбэрлэлгэ" хэжэ, тэрэ үедэ зониие зобоohон байна ха юм.

Граждан дайн болон Дугар Табхаев тухай юу мэдэхэ ёнотойбибди, тэрэниие мэдэнэбди. Юуб гэхэдэ, совет hургуулинуудта зааhан лэ юумэндэнь hураhан, коммунис номнолой бэлэдхэhэн лэ юумынь уншахаhаа ондоо арга байгаагүй.

"Манай түүхэдэ (хуушан СССР болон Россин түүхэдэ - **Т.Л.**) "сагаан толбонууд" үгы юм, харин хүнэй дураар түүхэмнай хубилгагданхай, - гэжэ hаяхан амаралтада гараhан Россин ахамад архившан Г. Пихой хэлэhэн юм.

Нэгэ хүнэй зонхилжо байхада гэхэ гү, мүнөөнэйхеэр тоталитарна гуримай байхада бага бэшээр хашуулhан, зобоолгоhон буряад арадайнгаа түүхые архивай материалнуудhаа шэнжэлжэ байхадаа, энэ хүнэй hанамжын зүб байhанда үшөө дахин этигээб.

Дугар Табхаев тухай үнэн зүбыень хэлэхэеэ үндэр наhатайшуулай айдаг байhые хоёр нюдоороо харааб.

Улаантанай агитаторнуудай хэлэдэгээр, "зоной шуhа адхаhан бандит" гэхэhээ бэшэ тэрээн тухай юушье мэдэхэгүй үлэнхэй гэхэдэ ехэ алдуу болохогүй.

Табхайн Дугар айлай ганса эрхэ хүбүүн байhан тула "эриhэнээ абажа, hанаhанаа хүсэлдүүлжэ" hураhан, хэрэгтэйшэг хүн байжа болоо.

Ямар ушарhаа, юундэ Д. Табхаев оорын банда эмхидхэсэб гэhэн асуудалда зүбөөр харюусаха хүн мүнөө олдохогүй. Гэбэшье түүхымнай баримтануудhаа гэршэлэн хэлэбэл, ушарынь иимэ:

Хорёод онуудай худхарааан соогуур, граждан дайнай эхин багаар Ара-Элеэ, Красноярово, Балжан, Элеэ дэрээбэнгүүдэй үгытэйшүүл хамтаржа, Алхана, Табтаанайн болон дүтынгоо hууринуудай зооритэй буряадуудые тоножо, зоори зоошыень, адуу малыень, сабшалан газарыень буляадаг, хэтэрмээр элдэблэдэг болоhон байгаа. Тиихэдэнь эдэ hууринуудта ооhэдыгоо хамгаалха эмхидхэл хээд үзэбэшье, нютаг зоноо, зоори зоошыень хамгаалжа шадаагүй. Баян хүн эрхэгүй боложо байhан үе hэн гүб даа.

Аргаяа ядахадаа табтаанайнхид бултадаа Монгол руу зоохэ гэлсэбэ. Зарим шадалтайшуулайнь зоожэ эхилжэ байтар, урдань Забайкалиин хасаг сэрэгэй заhуул (есаул) байhан (Табтаанайн болон Дулдаргын районой бусадшье hууринуудhаа буряад хасагууд олон байгаа) Табхайн Дугар:

- Энэ манай тоонто нютаг, Эхэ оромнай гээшэл! Бидэ эндэhээ зоохэ бэшэ, харин тоонтоёо хамгаалха ёнотойбди, - гэжэ тэрэ ехэ зоодэл болюулhан юм гэлсэдэг. Тиигээд нютагайнгаа эрэгтэйшүүлые суглуулжа, зэбсэгтэ отряд эмхидхэхэhээ гадна, Ононой нүгоо эрьедэ байhан атаман Семёнонhоо туhа эриhэн байдаг. Атаман Семёнов туhаламжа болгон хасаг отрядые Табхаевта үгэhэн ха. Энэнь лэ Табхаевай бандын голынь боложо үгэhэн ааб даа. Буряадууд гээшэмнай хүлеэсэтэй зон, Табхаевай отрядта орожо, нютагайхидаараа дайлалдаха дуратайшуул тиимэшье олон байгаагүй гээ.

Тиигээдшье элдэб найдуулгануудаараа зоной сэдьхэл татажа, сагай ошохо тума Советүүдэй бүхэжэжэл байhан гээшэ. Ушар иимэhээ Табхаев зониие айлгажа, хүсоор татажа, сэрэгээ 700-гаад хүнэй болгоhон гэхэ. Иимэ олон хүниие морёор, буу, hэлмээр, эдеэ хоолоор хангахын тула горитой зоори хэрэгтэй.

Атаман Семёновой шадал зэргээрээ туhалдагшье hаа, гүйсэд хангадаггүй байhан ушарhаань табхаевайхид хүнэhэ хоолоо ооhэдоо бэдэрэлсэдэг hааб даа.

Хэнhээ абанаб гэхэдэ, үноохил хүдоогэйхидhоо ааб даа. Үгэхэгүйб гэбэлшни, хасагууднай "гарай хуулитай" зон, мүнөөшье моригүй хасагууд ташуур баряад ябадаг ха юм.

Удаан партизанууд болоhон үгытэйшүүл Нестор Каландаришвилиин отряд дуудуулhан байгаа. Уголовно гэмтэн байhан Каландаришвили Забайкалиин болоhон граждан дайнай сонгодог герой боложо шалгарhан гэхэ... Тэрэнэй нэрээр мүнөө Улаан-Удэ хотын нэгэ үйлсэн нэрлэдэг...

Забайкалида болоhон граждан дайнда Советүүд эмхидхэ... Д. Табхаев Манжуур гараhаа Хитад гүрэнэй эрхэтэн болоhон... Харбин хотодо сагаан гвардейцүүдэй үүр соо ажаллаhан... баатай болоо hэн. Тиигээд... тэрэнэй бандада хабаадаhан... гэгдэhэн хүнүүд бүгэ... хардуулан, хамалганда ороhон... hалаhан ааб даа.

Табхайн Дугарые hалган... тула 1932 ондо тэрэниие барин... жэл хахадай туршада мүрдэ... мүшхэбэри хээ. Тиигээд... тэрээндэ буудуур үгэхэ барин... олохын тулада граждан дайн... үедэ оорынь болон бан... хэhэн шуhата хэрэгүүд... бэшэ, харин тагнуул (шпионаж)... хэхэ болон революци... эсэргүүсэн зэбсэг... бандатайгаар Советэй газар... ороо гэhэн 58-6, 58-2... статьянуудаар гэмнэhэн... бшуу. Али эрэ хүнэй... тоонтоёо хамгаалха гэхэ... нангин уялга байhан хэ... тиигэжэ болоо гү?

Үндэр наhатай зо... хэлсэhээр, Табхайн Дугар... тэрэнэй hанган Аюрай Хаан... хоёрhоо гараhан басаган hэ... ёнотой. Тэрэнэй хуби эр... тухай, хаана ажаhуулаhа... мэдэбэл, hонин байгаа.

Табхайн Дугарай фото-... бэдэрээд, ологоо шадаагүй...

Зурагайнь байбал, эльгэ...

Табхайн Дугар болон тэ... хасагууд тухай ямар... материалай, hанаhа... дурадхалай байбал, "Б... үнэн" hониной редакц... эльгээгыт. Тэрэнэй hа... басаган хоёр тухайнь мэ... хүн манда дуулгыт гэжэ... зондо ханданаб.

Би Д. Табхаев тухай... бэшэ материалнуд... суглуулаhайб. Та... мэдээсэлнүүдые аб... эрэжээндэ та бүгэдэн hэ... бэшэхэб гэжэ найдуулаhа...

Тиигэбэлнай манай ту... үшөө нэгэ мэдэгдээгүй "... толбо" арилхал.

Тимур ЛАМ...

ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ГУЛАМТЫН ГЭРЭЛ

Манай аймагай библиотекынайгуулагдahаар 50 жэлэй ой энэ жэлэй июнь hарада гүйсэбэ. 1946 оной июниин 1-дэ Городок хотын Горсовет библиотекэ эмхидхэн байгуулха тухай шиидхэбэри абжа, hургуулиин байшангай багахан таhалга соо нээгдээ hэн.

Түрүүшээр оройдоол 2 хүн библиотекэдэ ажалладаг бэлэй. Гэбшье он жэлэй ошохо бүри библиотекэшье шэг шарайгаа билгажа, номуудайнь тоо ошоржо, хүдэлмэрилэг-шьнь нэмэhэн байгаа. Дүрүүшын жэлнүүдтэ библиотекэдэ хүдэлжэ байhан оной тоодо К.Н. Ловцовае, К.С. Ефремовае, З.Ф. Бутинае, В.Н. Плюснинае, Р.С. Жарковае, Б.Н. Алексеевае, А.В. Москвитинае эрэлмээр.

Тэрэ үедэ театр болон соёлой үзэсэд гуламтануудhаа холо ошодог багахан хотодо библиотекэ гээшэ ажаhуугшадай бүхэ сэдьхэлэй эрилтэнүүдые ханаха түбэй нэгэн байгаа гэхэдэ, адуу болохогүй. Тиигэжэ элдэб автоматическа үдэшэнүүдые, уншагшадай конференцинүүдые, уран зохёолой үдэшэнүүдые үнгэргэхыень ажабайдал баадхадаг hэн.

Үнгэрhэн энэ 50 жэлэй хугасаа соо библиотекын байрладаг газар нэгэнтэ бэшэ хубилаа. Харин 1967 онhоо хойшо аймагай түбэй соёлой байшан соо байрлана. Эдэ жэлнүүдэй туршада нэрэньшье нэгэтэ бэшэ hэлгэгдээ - 1978 ондо Закаменск хотын библиотекын болон хүдөөгэй 22 библиотекэнүүдэй бааза дээрэ Захааминай түбэй библиотекын системэ (ЦБС) байгуулагдahан юм. Энэ эмхи зургаанай номой жасада мүнөө үедэ 200. 664 ном гоологдоно. 118 элдэб янзын газетэ, журналнуудые захин абана. Нёдондо Захааминай ЦБС-эй 7000 уншагшад 156.069 ном болон газетэ журналнуудые библиотекэhээ абажа уншаhан байна. Тус библиотекэдэ мүнөө үедэ уншагшадай зал, абонемент, хизаар ороноо шэнжэлгээр болон искусствоор, литературын секторэй хамталагдahан номой жасаhаа литература захижа абаха, эмхидхэлэй, хүүгэдэй, маркетингын таhагууд бии.

Дэлгүүрэй харилсаанай үедэ обществын ажабайдалда библиотекэнүүдэй үүргэ баhал хубилжа, ажал хүдэлмэридэнь шэнэ шэнжэнүүд бии болоно.

Манай библиотекэдэ мүнөө үедэ дээдэ мэргэжэлтэй 13 хүдэлмэрилэгшэд ажаллана. Мүнөө соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд болохо клубууд, кинотеатрнууд ехэнхинь хүдэлнэгүй, тон тулюур байдалтай. Тэрэ 50 жэлэй саанахидал мүнөө библиотекэнүүд соёл гэгээрэлэй гуламтын үүргэ дүүргэнэ.

Эндэhээ hабагша абажа, "Гуламтын дэргэдэ" гэhэн бүлэгүүдэй дунда конкурс, брейк-ринг, "Одото саг" гэhэн конкурснууд, уран зохёолой болон хүгжэмэй үдэшэнүүд, викторинанууд мүнөө бии боложо, хүн зондо hайшаагдадаг болонхой. Манай коллективтэ дүй дүршэлтэй болоhон, hаяншье хүдэлжэ эхилhэн ажалдаа дуратай хүнүүд олон. Э.Н. Ханхалаева олон жэлэй туршада ажаллана. Таhагуудые даагшанар Г.Н. Щелкунова, Н.Т. Шангина, Н.Д. Жигжитова гэгшэд ажал хэрэгээ тон hайнаар мэдэхэ болоhон хүнүүд. Т.Б. Дашеева, И.Д. Булытова, С.Б. Булытова, Н.С. Максимова, В.С. Сергеева, О.Р. Мункуева гэгшэдэй эрхим ажалай дүнгөөр библиотекын нэрэ хүндэ дээшэлнэ.

- Хүдөөгэй библиотекэнүүдтэ 28 библиотекарь ажалладаг. Аймагай хэдэн библиотекэнүүд элдэб шэглэл барин ажалаа ябуулдаг болонхой. Жэшээнь, Новостройко hууринай, Енгорбой тосхоной библиотекэнүүд экологическа шэглэл баримталан ажаллана, Михайловкын - библиотека-клуб, Харацайн, Закаменскын хүүгэдэй библиотекэнүүд - бүлөөрөө уншагшадай гээд нэрэтэй.

Манай библиотечнэ системын мүнөөдэрэй байдал иимэл даа. 50 жэл гээшэмнай хүнэй наhантай жэшээ hаа, бүхэли наhан гээшэ ааб даа. Теэд ямаршье үе сагта манай библиотекэ өөрынгөө үүргые дүүргээд лэ, урдаа табиhан зорилгонуудаа бэелүүлээд байгаа, байхашье. Юундэб гэхэдэ, эндэ өөрынгөө ажал хэрэг hайн мэдэхэ, харюусалга ехэтэй хүнүүд хүдэлнэ. Өөрынгөө нюур шарай харахын тула гэрэл хэрэгтэй, харин библиотекэгүй hаа, гэрэл үгы хүнтэй адли, өөрынгөө нюур шарай хэзээдэшье хараха аргагүй юм гэлсэгшэ. Тиимэл байжа болоо.

Л. БУДАЕВА,
Захааминай нэгэдхэгдэмэл библиотекэнүүдэй системын директор.

ХОЙМОРОЙ БҮХЭШҮҮЛ

УРИД ХЭЛЭХЭ ҮГЭ

Үни холо сагhаа монгол уг гарбалтай арадуудэрын гурбан нааданд ко анхарал хандуулдаг гээшэ. Эрэнэй нэгэниинь бүхэ Монголой "Их наадамда" ар 512 бүхэшүүл барилдаанда ададаг юм. Барилдаанай ым тон юрын - диилдэhэн илдааша нааданhаа гарадаг. эниие "дабаа" дабалга сэдэг. Иимэ дабаанууд юhэ йха юм. Урдын нааданда емпион болоhон hаа, 3 абаанай hүүлдэ барилдаха үнийе өөрөө шэлэхэ эрхэтэй. Илагшад хүндэтэй, ехэ аматанай нэрэ солодо хүртэдэг. 5 дабаа дабагшада - нашан, 7 абаа гаталагшада - заан бүхэ, ултa 9 дабаанда илагшада - ксалан бүхэ гэhэн нэрэ соло згододог. Хойто "Их наадам" дэрэ диилээ болболнь, оcаланда шэнэ нэрэ нэмээжэ, ибарга" солодо хүртоодэг.

Барилдаха талмай дээрэ рахадаа, солотон нэрэтэн ельэдэн онсо тэмдэгтэй байдаг: ашан - нашан шэнги, даляа ибин, hажаажа гарадаг, заан, арсалан - бүргэдые, абарга гусэтэ-хаан Гарууди шубууе hажаадаг. Энэ hонирхомо, ийhан, хужарлан харамаар гэхэсэлэн гээшэ.

ГЭРГЭНЭЙ МОРМОЙ

Хоймор нютагай үүдэн талые (урда захые) эзэлhэн, Түнхэн голой ураа Ойбхой гэжэ багахан нютаг ия. Түнхэн нютагаа гурхуулhан хүбүүн Гэргэнэй ормой болоно. Энэ хүбүүн дытэй айлай үри hэн. Бүлэ болоод, ан-буй hамгантаяа ургаа юм. Мормой хүбүүн ада зэргын бэетэй, нэгэ бага ргашаа бүхэтэр, шэлэ гуниинь бүдүүн, бата янзын ri hэн.

Энэ хүбүүн арбан ймаатайhаа холо ойрын найр ааданай барилдаанда абаадалсажа эхилээ бэлэй. эрэнэй эзэмые шоройдуулха ОУУА олдоогүй юм. Түнхэндэ нөө хүрэтэр тэрээн шэнги хэ түрөөгүй гэхэдэ, алдуугүй гэш. Хоёр гарынь абарга шэнги нгаар адхадаг, шүрбэhэтэйл гүй байгаа юм", - гээд олохон эдэй баталан хэлсэхые дуулаа хүм.

Нэгэтэ зун нютагай баян Шаадиин Намсарай Санагын дасанай цамда ошохоёо бэлдэжэ эхилбэ. Гол шалтагааниинь юуб гэхэдэ, энэ цамай нааданда Монголhоо Заан бүхэ алдар солотой барилдааша уригдahан байгаа. Энэ бүхэтэй тулаха хүн Захааминдашье, Түнхэндэшье үгы гэhэн hураг суу тарahан гэлсэгшэ. Шаандиин Намсарай Мормой хүбүүе тэрэ бүхэтэй барилдуулха hанаатайгаар Санага абаашаба.

Дасанай цамай түгэсхэхэдэ, үргэн талмайень түхэреэлэн хүнүүд hуушанхай, бүхэ барилдаан эхилбэ. Монголой Заан бүхэтэй тэнсэхэ хүн олдобогүй, булта ээмэеэ шоройдожо, урмагүй болошонхойнууд.

Дасанай хамба Цэбээн ламхай Түнхэнэй баяниие ерүүлжэ, иигэжэ хандаба: "Намсарай, танай бүхэ хүбүүн хаана гээшэб?"... Мормой хүбүүн ойро дутэ олдобогүй, бэдэрэлгэ эхилбэ. Айлшалhан залуу хүбүүе нэгэ гэрэй гэшхүүр дорohоо олобо. Мормойн харахада, Заан бүхэ томо, үндэр, шэгнүүрынь 7-8 пүүдтэ дүтэ, сүл хара бэетэй, hүрэ дарама хүн байба.

Барилдахынь урда нютагай хүнүүд Мормойдо хэлэhэн байгаа: "Үни соо хам орожо, барилдажа болохогүй, түргэн дары мэхэ гохо хэхэ хэрэгтэй!.." Барилдаан захалба. Зон аниртаниргүй , булта юун бологшо ааб гэhэн янза оруулан, хүлеэжэ hуунад. Мормой хүбүүн гэнтэ даб гэжэ, нарин матаргайнь дээгүүр, хоёр хабиргынь хоорондо баруун гараараа саб шүүрэн, нүгөө гараараа бахим барьяад лэ, ээмын ташаа хэжэ, үргөөд, шэдэжэрхибэ. Юунэйшье болоhые мэдээгүй Заан бүхэ нюдоо алаг эреэгээр хаража хэбтээ гэхэ.

Барилдаанай дүүрэхэлээр, Заан бүхэ хүбүүнтээ суг ерэhэн нюдэ hохор эжынь: - "Миниий хүбүүнэй нюргые шоройдуулhан хүбүүнэй гарые намда үзүүлыт", - гэжэ хандаба. Эжынь удаган hэн. Тиимэ тулань, Мормой хүбүүе түргэн холодуулжа, нютагтань ябуулаа юм гэлсэдэг.

УЛЯАБАРАЙ ШАНДААhА ЕХЭТЭН

150 жэлэй саада тээ, Уляабар тосхоной нэгэ булэ хүбүүтэй болобо. Хүбүүгээ үлгыдэ оруулхаяа байхадань, хүршэ hуудаг ород Михаил Домышев ороод, иигэжэ үреэгээ гэхэ: " - Энэ хүбүүндэ минии нэрэ үгэгты, хүсэтэйл хүн болохо!.." Тэрэ хүбүүн Домушка гэhэн нэрэдээ дадаа юм.

Энэ хүбүүнэй нагаса теэбии болохо Баалханай басаган нэгэтэ нажарай харанхы hүни газаа гараад, бээ хүнгэлжэ hуутарнь, гэнтэ hаруул сагаахан болоодхибо. Сошоhон төодэй өодоо хаража, тэнгэриин үүдэн нэгдэбэ гэжэ ойлгобо. Юундэньеб тоодэйн толгойдо иимэ үгэнүүд сахилгаан түргэнөөр ороодхибо: "Тэнгэриин нэгдэхэ үедэ, hанаhан hаналаа хэлээ болбол, эрхэбэшэ дүүргэдэхэ". Согсойжо hууhан хүгшэн бүтүү иимэ үгэнүүдые хэлэжэ үрдиhэн гэлсэдэг: "Бүхэ бүдүүнhээ үгэгты!".

Үнэн дээрээ Домушка хоёр метр шахуу үндэр бэетэй, толгойнь томо амhарта шэнги зантагар, хоёр нюдэниинь нэгэ hөөм шахуу талатай, гар хүлынь баханадал бата hэн хаш. Энэ хүбүүн уг гарбалаараа Шарhан нютагай мэдээжэ бүхэ Дугарай Намсарайн аша хүбүүн болоно.

"Бүхэ хүнhээ уттай, гэгээн номин тэнгэриhээ гуйлтатай байhан түлөөдөө иимэ баатар түрөө", - гэжэ тэрэ үеын мэргэн зурхайшад заahан юм. Дугарай Намсарай тухай иимэ домог хэлсэдэг.

Хорин наhандаа ябахадаа, үбгэн болоhон нагасынгаа хүсые туршахын тула Дугарай Намсарай айлшалжа ошобо.

Ошохынгоо урда томо гэгшын модоор дугааг бүтээжэ, хомуудайнгаа гүүжэ нягта, богони болгоод, бүтүүлжэ уяад, морёо энэ тоногоороо хүллэжэ, хүрэhэн гэхэ.

Тэрэ үеын ёhо заншалаар, айлшалжа ерэhэн хүнэй мори буулгажа амаруулдаг ба эдеэлүүлдэг hэн. Үглөө үдэрынь залуу хүбүүнэй хариха болоходо, нагасань мориеньь шаргадань хүллэжэ үгэhэн юм. Адаглажа хүбүүнэй харахадань, үбгэжөөл гүүжьень эрхы хургаараа татажа, шоб байтар байрадань оруулба. "Энэ зээмни намаяа туршахаяа hэдэнхэй, иимэ түхеэрэлгэ бэлдэжэ ерээ" гэжэ үбгэжөөл ойлгоо бшуу. Энэ үедэ нагасань наян наhа эдлэжэ ябаа гэлсэгшэ.

Энэ нютагта ута наhа наhалжа, нүгшэhэн Улаахайн Жаб тухай хэдэн үгэ хэлэлтэй. Энэ үбгэжөөл гайхалтай hонин хүн hэн. Би hайн мэдэхэб, томошог бэетэй, нэгэ бага бүхэтэр hэн. Тэрэнэй барихан гэрнүүд тосхон соогоо илгаатай юм. Томо гэгшын бүдүүн ханануудтай, hууринь 60-70 жэлэй саана бэлэдхэгдэhэн гал улаан үнгэтэй шэнэhэн юм. Модоо бэлэдхэхэдээ, гансал хадын орой ба хабшуу газарhаа отолжо, зөөгөө гэдэг. Моринойнгоо ядалдахада, "зай, зай, тата" гэhэн үгэнүүдые дуугаран, шаргынгаа оглообидо аhажа, дабаан газарынь гаталалсадаг байгаа.

Нэгэтэ иимэ ушар болоо гэлсэгшэ. Хабшуу хадын нугалаahаа модоо шэрэжэ ябатараа, үбэл эшээндээ ороогүй томо гэгшын баабгайтай нюур нюураараа ушаршаба ха. Үбгэжөөл ехэшье сошонгүй, аалиханаар ойро байhан томо шэнэhэнэй дабирхайтай холтohондо хоёр гарайнгаа альга шударжа оробо. Тиихэ зуураа иигэжэ хэлэбэ:" - Туршалсабал, туршалсая, үзэлсэбэл, үзэлсэе!" Гэнтэ баабгайнгаа хоёр шэхэндэ аhажа, баабгайгаа гарынгаа ута соо баряад, мушхажа оробо. Тиихэдэнь баабгай бархиржа, муухай дуу гаргаба. Үбгэжөөл иигэжэ хэлээд, табижархиhан гэдэг:

- Зайла саашаа! - Баабгай табюулhаар, ехэл түргэн, бархиран, толгойгоо hэжэрэн, арилаа юм ха даа.

Хоймор талада бүхэшүүлэй уг таhараагүй байhаар. Нэрлэжэ хэлэбэл, Галба нютагта түрэhэн Халзаруев Шоймбол, Хуурай - hубагай Таряшинов Содном гэгшэдые онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Эдэнэр нэгэтэ бэшэ аймагайнгаа ба республикын чемпионууд байhан юм. Нэгэ ушар дурдая.

Улаан-Удын стадион дээрэ республикын 10 жэлэй ойдо зорюулагдahан ехэ наадан болобо. Энэ нааданай гол hуури эзэлhэн бүхэ барилдаан ааб даа. Тус найрта Монголой бүхэ барилдаашад хабаадаба.

Барилдаанай hүүлшын дүхэригтэ Монголой бүхэ Шоймбол Халзаруев хоёр үлэжэ, чемпионой нэрэ буляалдаха баатай болобо. Тэрэ үедэ ВКП (б)-гэй обкомой нэгэдэхи секретарь М.Н. Ербанов Халзаруевые дуудажа, иигэжэ хэлэбэ: " - Эрхэбэшэ диилэхэ хэрэгтэй, нэрэ түрөө шимнай хамгаалха болонош!" Монгол бүхэ хүдэр бэетэй, томо хүн hэн. Олон удаа Монголой "Их наадамда" шалгарhан арсалан бүхэ гэhэн солотой байгаа. Шоймбол Халзаруев монгол бүхын нюдэнэйнь урда хоёр гарайнгаа альга гэнтэ шангаар ташаад, хүлынь саб шүүрэн, үргэжэ, эрьелдүүлэн унагаагаа юм. Иимэ ушар болохо гэжэ хүлеэгээгүй монгол бүхэ ohол алдahан гэлсэгшэ. Монголой талаhаа "спортдо таарахагүй ааша гаргаа" гэжэ мэдүүлгэ оруулхадань, хараада абтангүй үнгэрөө юм даа.

Мүнөө сагай байдалые хараа hаа, Хоймороой залуушуулай дунда арга шадалтай олон спортын мастернууд бии. Нютагай омогорхол болохо барилдаашадые нэрлэхэ болоо hаа, Нима Сосорович Ивахинов болоно. Тэрэниие даган, Россин спортын габьята мастернууд, тренернүүд В.М. Сыдеев, В.Ж. Ангархаев болон бусадые нэрлэмээр.

Хуурай-hубагай түбтэ, Толтойн hургуулида Буряад Республикын габьята багшын хүндэтэ нэрэ зэргэтэй Сырен-Доржо Будаев аша үрэ ехэтэйгээр ажаллажа, дорohоо ургажа ябаа хүбүүдые барилдаанай хатуу шэрүүн, бэрхэ нюусые ойлгуулан, ерээдүй халаниие бэлдэжэ байна. Амжалта хүсэе!

Даба ЗАМБАЛОВ,
дайнай болон ажалай ветеран.

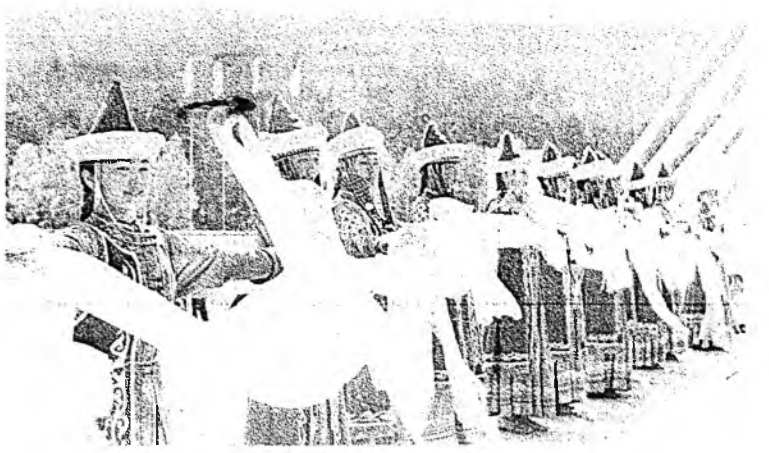

Хадагаа дэлгээн, найр наадаяа нээжэ...

Ц.ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ӨӨhЭДЫН ЦИРКТЭЙ hАА...

Үни удаан хүлеэгдэhэн Буровскийн цирк одоошье Улаан-Удын "Дружба" кинотеатрай тайзан дээрэ августын 13-14-дэ наада зугаагаа дэлгэжэ, багашуулые баясуулба. Цирк гээшые телевизорэй экранда хараhан, hайхан зурагуудтай помуудые уншаhан байбашье, оло дахин дууланшаар, нэгэ дахин бодото дээрэнь шодоорое харахадань, hонин байгаа ёhотой.

Сеня ба Луня клоунуудай шог энеэдэн, жонглёрнуудай ба акробадуудай гайхалтай трюгүүд - юрэл саг зуура хүүгэдые хүхеэгээ, хужарлуулаа бэшэ, үзэсхэлэн hайханиие мэдэржэ hурахадань, искусство тухай мэдэсэеэ үргэдхэхэдэнь нүлөөтэй бээ.

Эндэ нэгэ hанамжа түрэнэ. Улаан-Удэдэ хүн зоное, иланГаяа, үхибүүдээ баярлуулха өөhэдын цирк үгы байhамнай харамтай. Цирктэй байгаа hаа, бэлигтэншье олдохол hэн бээ. Зугаа наада хараха дуратайшуул олоороо hубариха бэлэй.

Б. ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ.

Туhатай зүбшэл

ЭДЕЭНЭЙ ЯМАР ЗҮЙЛНҮҮД ЭМШЭЛДЭГ БЭ?

Түбэд медицинэ хэдэн зуугаад жэлэй хугасаа соо эдеэ хоолой рецептнүүдэй асуудалаар hонирхожо, элдэбын шэнжэлгэнүүдые хэжэл байдаг юм. Бидэнэрэй элүүр энхэ, үбшэ хабшангүй ябахымнай тула мэргэжэлтэд туhатай иимэ зүбшэлнүүдые манда заажа үгэнэ.

Үнеэгээ hаahаар бүлеэн hү (0,4 грамм) үдэр бүхэндэ уухада, астмада гэхэ гү, али амияа хаагдажа зоболгодо яhала туhа хүргэдэг. "Үглөөнhөө hүөөр, манна кашаар үдэрөө эхилээ хадаа тэрээгээрээ дүүргэхэ ёhотой" гэжэ манна каша тухай Түбэдэй зон хэлэдэг байна. Дүшээ алхаhан хүнүүдэй үдэр бүхэндэ ядахадаа, хэдэн халбага каша эдихэдэнь, яhандань, балсандань ба гэдэhэ доторой, хотын үбшэндэ ехэ гуhатай юм.

* Курага иланГаяа эрэшүүлдэ хүсэ шадал нэмээдэг.

* Бээр hулашаг, үбшэн үлбэр хүнүүдтэ загаhанай, иланГаяа сурхайй шулэн ехэ туhатай. Загаhанда натри болон фосфор элбэг байдаг шуу.

* hамар, үзэм, сыр. Эдэ зүйлнүүдые үдэр бүхэндэ хэрэглэхэдэ, нервнэ системэдэ hайнаар нүлөөлдэг, бэеын ехээр эсэhые, тархиин үбшэ түргэнөөр болигодог, нервнэ системэ, зүрхэнэй hудаhа бүхэлдэг, эльгэнэй үбшэ аргалдаг байна. Нэгэ эдихэдээ, 30 грамм грецкэ hамар (хушын hамар болохо), 20 грамм үзэм, 20 грамм сыр хэрэглэхэ эрилтэтэй юм.

* Ээзгэй - эгээл hайн эм гэжэ тоологдодог. Атеросклероз, зүрхэнэй ба эльгэнэй үбшэнгүүдтэ үдэртэ дунда зэргээр 100 грамм ээзгэй эдихэдэ ашатай.

* Шуhанай хэтэрхэй ехэ давленидэ (гипертони), эхэнэрэй үбшэнгүүдтэ ба hужуурай булшархайн сошоходонь, лимон ба апельсин хэрэглэхэ шухала. Тиихэдээ хахад лимон гадартайнь нюхажа, жэжэ болгоод, hүүлдэнь саахартай холиhон хойноо сайн нэгэ халбагаар үдэрэй гурба дахин хүртэхэ ёhотой юм.

* Гастрит үбшэ клюквэ эмшэлдэг.

* Бөөрэ соохи шулуу гаргаха хэрэгтэ гүлзооргэнэ ехэ туhатай. Үдэртэ 6 дахин хахад стакан жэмэс хэрэглэхэ ёhотой.

* Үе мүсын hудалнуудай, склероз үбшэндэ яблока яhала туhалдаг юм.

* Шуhанай үбшэндэ - шуhа түргөөр тогтоохо хэрэгтэ петрушка hайнаар нүлөөлдэг. Тэрэниие бүхэли жэл соо хэрэглэхэдэ, өөрэгүй.

* Хара эдеэтэй рябина. Энээнhээ бэшэ жэмэстэ, ургамалнуудта йод иимэ элбэг байдаггүй. Склероз ба бахалуур үбшэнгүүдтэ хэрэглэгдэхээр зууршалагдадаг. Нэгэ килограмм рябина килограмм саахар хоёрые худхажа, үдэртэ сайн халбагаар гурба дахин эдихэ ёhотой.

Мүнөө сагта эдэ бүгэдые худалдажа абаха гээшэ айхабтар ехэ мүнгэнэй гаргашалагдаха байhаниинь эли. Теэд хүнэй бэеын элүүрые hүүлдэнь ямаршье мүнгэ зөөреэр худалдан абажа шадахагүйбди.

А. САФРОНОВ,
"Труд" газетын корр.

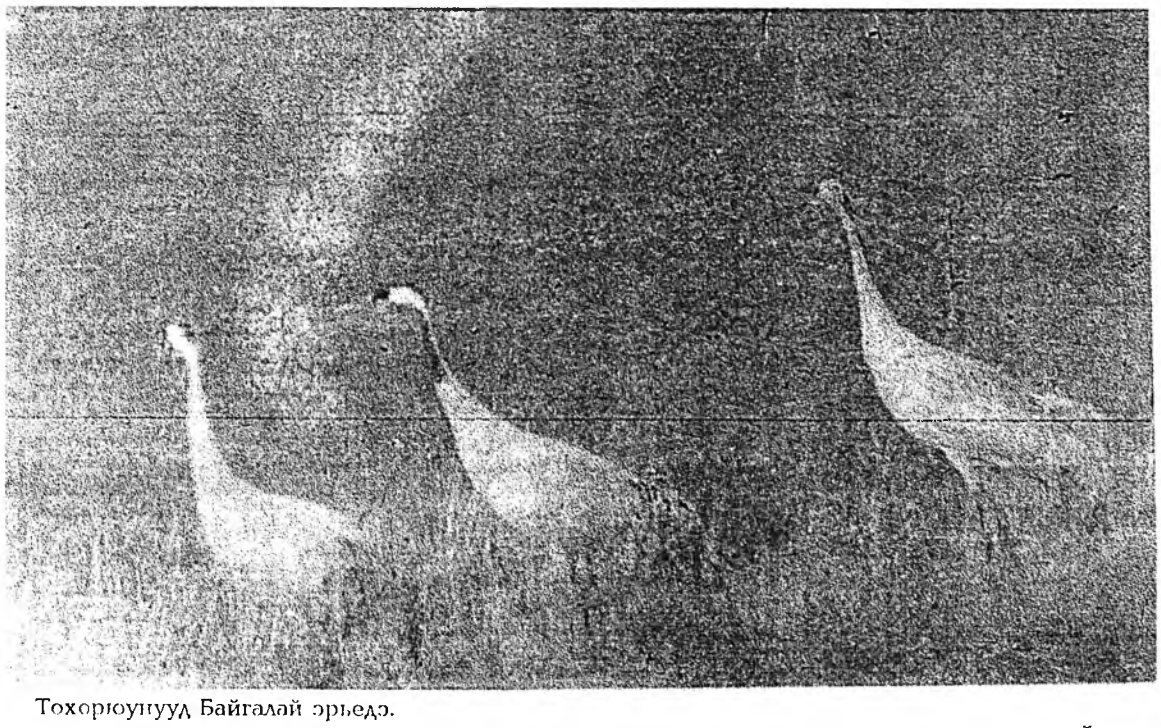

Тохорюунууд Байгалай эрьедэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Буряад ороной эрхим спортсменүүд

УТЫН ХАРГЫШНИ УРАГШАТАЙ БАЙГ

Баргажан нютагта тоонтотой Наталья Соломинская манай Буряад ороной эрхим спортсменүүдэй нэгэн юм. Нютагайнгаа дунда hургуулида hуража байха үедоо "спортын хатантай" ханилаа hэн. Үндэр нариихан бэетэй, урагшаа hанаатай, эрмэлзэл ехэтэй басаган түрүүшый жэлhээ амжалта туйлажа, уданшьегүй аймаг дотороо шалгаран, республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ хабаададаг болобо.

Хурдан сүлхэ басаган дундуур болон холын зайда урилдадаг байгаа. Теэд тэрэ абаhаар лэ республика соогоо түрүү hуурида гаража бираагүй hааб даа. hанаhандаа хүрэхэ, hарбайhанаа абаха гэhэн зорилго урдаа табидаг басагахан уданшьегүй республикынгаа чемпионадуудта шалгаржа, зонын болон бүхэроссин мүрысөөнүүдтэ шангай hуурида гараhан байгаа. Буряадай багшанарай институдта hуража байха үедоо hорилго бэлэдхэлээ улам эршэдхэжэ, дээдэ hургуулиингаа суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдаа hэн. hургууляа дүүргэхэдээ, "Трудовые резервы" бүлгэмэй республиканска советэй нэрэ хүндые хамгаалдаг болобо. Эндэ тэрэ тренер Пётр Ксенофонтович Михалёвой хүтэлбэри доро холын зайда урилдалгаар эршэмтэйгээр hорилго бэлэдхэл хэжэ, бүхэроссин болон бүхэсоюзна мүрысөөнүүдтэ шалгарhан байгаа.

Тиигэжэ тэрэ эхэнэрнүүдэй дунда 5000 болон 10000 метрэй зайнуудта урилдахадаа, түрүү hуури эзэлжэ, ороной чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэ hэн. Марафоной хахад зайда (2 километр 97, 5 метр) урилдаганда амжалта туйлажа, уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ хабаадаhан байха. Марафоной зайда эстафетэ дамжуулгатай "Экидем" гэжэ урилдаанда хэдэ дахин шалгараа. Табан жэлэй урда тээ Хитадай Арадай Республикын ниислэл Пекин хотодо үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ өөрынгөө зайда илалта туйлаа hэн. Энэниие hүүлээр Уласхоорондын хүнгэ атлетикын федерациин "Гран-при" шанда хүртэхын түлө мүрысөөнүүдтэ илалта туйлаба.

Кроссой урилдаагаар дэлхэй түрүү hуури эзэлхын түлө Великобританида үнгэргэгдэ мүрысөөндэ СССР-эй суглуулагдамал команда илалта туйлажа, чемпионой нэрэ солоо хүртөө hэн. Эндэ нютагаймнай басаган ехэ хубитаяа оруулаа байгаа. Мүнөө Наталья Соломинская Италида, Францида, Япондо үнгэргэгдэ уласхоорондын коммерческ мүрысөөнүүдтэ эдэбхитэйгээ хабаадана.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Наталья Соломинская.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А. Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: С.Д. РИНЧИНОВ (редакторай орлогшо), Б-М.Ж. ЖИГЖИТОВ (харюусалгата секретарь), Р.Б. ГАРМАЕВ (Буряад Республикын Президентын ба Правительствын аппарат), Д. Д СУНДАРОН. (Буряад Республикын Арадай Хурал), таhагуудые даагшад: Г.Х. ДАШЕЕВА, Ц.Ц. ДОНДОГОЙ, С.Д. ОЧИРОВ, Т.В. САМБЯЛОВА, В.И ПИНТАЕВ. (хэблэлэй директор).

Манай адрес:
670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилийн үйлсэ, 23. "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаhан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэhэг 4296. Хэблэлдэ тушаагдаhан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэhэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ № 7829.

Редакцийн телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмный - 2-54-54, редакторай орлогшын- 2-68-08, харюусалгата секретарийн - 2-50-52, секретариадай - 2-62-62. таhагууд: нийтын-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон hургуулиинуудай - 2-60-21, (даагшань), 2-57-63, олонийн түдэлмэрийн ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнуудэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61.

" Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-19-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.